

Hangen en wurgen

INHOUD

Algemeen

Fase 1 – Het einde van het internaat
per 1 september 1969 lijkt in zicht

Een negatief rapport

Cursus 1968/1969

Curatoren raadplegen de ouders

Curatoren raadplegen de leden

Dus toch het internaat maar sluiten

Fase 2 – Ouders en oud-internisten

komen in actie

Eerste vergadering in Hotel Figi
en de gevolgen daarvan

De Oudercommissie

Het internaat toch open gehouden?

De oud-internisten

Fase 3 – Een onzekere cursus 1969/1970

Doorstart ja of nee?

Hangen en wurgen

De penningmeester slaat alarm

Overleg op de valreep

September 1969 - een ongelukkig begin

Steeds maar onzekerheid

De penningmeester slaat opnieuw alarm

Fase 4 – Toch weer hoop

Een obligatielening

Fase 5 – De cursus 1970/1971 staat

op de tocht

Een memorandum van Steenstra

Slechte vooruitzichten en een succesvol jubileum

Weer een zorgelijke penningmeester

Alles leek verloren

Fase 6 – Opnieuw weer enige hoop

Bienemann komt in actie

Twijfels over Van Dulm

Uitstel

Hangen en wurgen

De cursus 1970/1971

Over het dode punt?

Fase 7 – Het gaat weer de verkeerde kant op

Van Dulm kan het niet aan

De problemen stapelen zich op

Fase 8 – De term ‘verhuur’ valt

De nota-Van der Heide

Verhuur?

Figi-II, een vreemde vergadering

Uitbreiding van de directie?

Op zoek naar patronage

Fase 9 – Opweg naar de Stichting

Mutaties bij de directie en
in het curatorium

Een onzekere periode

Elders en de VABOO

Een onduidelijk contact

Het curatorium en de VABOO

De Stichting Jongensinternaat i.o.

Hangen en wurgen

Er blijkt een sterke inbreng van de VABOO

Een mistige communicatie

Fase 10 – De nieuwe opzet vanaf 1 januari 1972

De invloed van de VABOO

De invloed van de oud-internisten

Een Haagse vergadering

Aanhangsel I

Tijdtafel 'Hangen en wurgen'

Aanhangsel II

Betrokkenheid van het D.J. van Aalstfonds

Oneigenlijk beroep op het fonds

Nog een aanval op het fonds

Hangen en wurgen

Algemeen

Het gaat hier om een episode van deze geschiedenis waarin het internaat met sluiting werd bedreigd. Die episode loopt van Pasen 1969 tot januari 1972. Strikt genomen begon hetgeen wij gaan beschrijven, al een jaar eerder.

De exploitatie liep slecht. Het curatorium had zijn interesse in het internaat verloren. (1)

Ons relaas is ingedeeld naar een tiental fasen, waarmee we het proces van *ups and downs*, door ons gezien als een periode van ‘hangen en wurgen’, proberen weer te geven.

Ter nadere verduidelijking van hetgeen hieronder volgt hebben we een tijdtabel toegevoegd: Aanhangsel I.

Voorts is nader ingegaan op de betrokkenheid van het D.J. van Aalstfonds: Aanhangsel II.

Fase 1 – Het einde van het internaat per 1 september 1969 lijkt in zicht

Een negatief rapport

De exploitatie liep slecht, het curatorium had zijn interesse in het internaat verloren en vroeg

Hangen en wurgen

advies aan het Raadgevend Efficiency Bureau Bosboom & Hegener N.V. (B&H) in Rotterdam.

Het door deze instelling uitgebrachte vertrouwelijke rapport *Eerste neerslag van bevindingen* bleek vernietigend.

Van het internaat deugde niet veel. De tegenstellingen in de leiding gaven verwarring. Er was weinig contact tussen directie en gouvernement. Er was geen duidelijke lijn in bevoegdheden, delegatie en afspraak. Sprake was dan ook van een organisatorische verwaarlozing. Niemand wist waar hij aan toe was. Ook materieel maakte het internaat een slechte indruk. En in dit gebouw kon het internaat nimmer rendabel zijn, zelfs niet met een aantal van 80 internisten.

Tenslotte bleek dat de heren van B&H een matige indruk van directeur Steenstra hadden gekregen. Steenstra zou een achterhaalde ideologie verdedigen.

De opdrachtgevers moesten dit onderzoek maar beschouwen als een schoktherapie, die hen wakker schudde. Men moest zich maar gedurende maximaal één jaar beraden op de genoemde mogelijkheden, en dan een definitieve beslissing nemen.

Die mogelijkheden zouden zijn:

- modernisering van het gebouw;
- nieuwbouw;
- doorgaan of sluiten?

Hangen en wurgen

- opname verminderen om in de markt te blijven.

Een merkwaardige opsomming. De curatoren, die dit rapport op 21 mei 1968 in een strikt geheime vergadering bespraken en ook nog het woedende commentaar van Steenstra moesten aanhoren, waren de wanhoop nabij. (2)

Kort daarop werd in overleg met Steenstra besloten om de functie van adjunct-directeur op te heffen en te streven naar maximaal 65 internisten, 'om pedagogische redenen, en mede gelet op de leeftijdsopbouw'. Dit leek een eufemisme voor de voorkeur voor wat jongere internisten. Maar was dat een oplossing? Jongere internisten werden toch gaandeweg ook weer ouder? (3)

Cursus 1968/1969

De cursus 1968/1969 begon echter met slechts 55 internisten. Intussen studeerde v&h verder, en op 27 november 1968 was het dan zover: de heren drs. J.B.M. Bos en R. Voigt verschenen in de curatorenvergadering. Ter sprake kwamen twee stukken: een memorandum van Steenstra en een zogeheten *kleine principiële nota* van v&h. Steenstra en v&h stonden wederom lijnrecht tegenover elkaar: Steenstra propageerde een besloten gemeenschap (ook wat betreft sportbeoefening) omdat uit een heterogene groep een homogene eenheid moest worden gevormd. Zo weinig mogelijk contacten naar buiten dus. De heren van v&h zagen juist graag dat de

Hangen en wurgen

internisten zoveel mogelijk zouden deelnemen aan activiteiten buiten het internaat.

Nadat er, ook in verband met het dilemma *self care*, over de excessieve personeelsbezetting was gesproken gaven de heren weer dat aan nieuwbouw (die zij schatten op 40 duizend per internist) niet viel te denken, omdat het te heffen internaatsgeld onbetaalbaar hoog zou worden.

Teneinde de kosten integraal te verlagen en de inkomsten te verhogen adviseerde v&H nu drie maatregelen:

- een aantal functies afstoten;
- de *self care* bevorderen;
- een deel van het gebouw afsluiten.

En vooralsnog diende men vast te houden aan een minimum van 60 internisten. (4)

Curatoren raadplegen de ouders

Naar aanleiding van dit alles besloten de curatoren de problematiek aan de ouders voor te leggen; hen met de noodzakelijkheid van een tarief van f 8.000,- per jaar te confronteren, en hun mening te peilen met het oog op een verantwoorde beslissing over het al dan niet voortzetten van de exploitatie van het internaat. Die brief ging vlak vóór Kerstmis, op 13 december 1968 uit, een weinig gelukkig gekozen moment. In feite werden

Hangen en wurgen

de ouders voor het blok gezet, want ze moesten vóór 15 januari 1969 laten weten of ze hun zoon voor de cursus 1969/1970 op het internaat wilden houden. (5)

51 Ouders kregen de brief, van wie er 23 het hogere internaatsgeld ad f 8.000,- accepteerden. Maar dan zouden er tenminste 37 nieuwe internisten *à raison* van 8 duizend nodig zijn om aan dat vereiste aantal van 60 te komen. Dat leek moeilijk haalbaar. Op de curatorenvergadering van 10 februari 1969 werd dan ook de conclusie getrokken: sluiten van het internaat per 1 september 1969 en het gebouw verhuren dan wel afstoten. (6)

De curatoren besloten een week later dat er op een te houden ledenvergadering een voorstel zou worden gedaan om het internaat per 1 september 1969 te sluiten. ‘Te beëindigen’ stond er in de notulen. Die vergadering van 17 februari 1969 werd overigens gekenmerkt door een grote mate van verwarring. Enerzijds bleek dat het gegeven van die 23 accepterende ouders toch iets moest worden genuanceerd: er waren er toch veel die voorwaarden stelden of slechts een voorlopig oordeel naar voren brachten. Daar tegenover stond dat de curatoren zélf ineens de neiging hadden om sentimenteel te worden: het aantal christelijke internaten nam af; neutrale internaten namen toe. Het internaat was, met al zijn mogelijkheden en voorzieningen, toch uniek; als het zou verdwijnen, zou de school eigenlijk een gewone streekschool worden.

Hangen en wurgen

Curatoren raadplegen de leden

Een week later, 24 februari 1969 vond de ledenvergadering plaats. Leden van de Vereniging (vrijwel allemaal ouders van externe leerlingen) kregen aldus te horen dat het curatorium geen mogelijkheden zag om het internaat rendabel voort te zetten op deze plaats en in deze vorm. De ouders van de internisten zouden ook spoedig worden ingelicht.

De leden trokken begrafenisgezichten, maar veel commentaar gaven ze niet.

(7)

Dus toch het internaat maar sluiten ...

Het was duidelijk, dat de ouders van de internisten nu toch wel spoorslags moesten worden ingelicht.

Arme ouders. Degenen onder hen die op een ouderdag naar een door de internisten uitgevoerd toneelstukje zaten te kijken werden tijdens de pauze door enkele curatoren apart genomen. Ze kregen toen te horen wat het curatorium in een brief aan alle ouders zou schrijven: het internaat zou per 1 september 1969 sluiten.

Het was een weinig smaakvol gekozen moment om met zo'n jobstijding te komen. En wat nog het ergste was: het curatorium lanceerde spoedig daarop een persbericht. Dat maakte het de ouders, die onmiddellijk de koppen bij elkaar staken, niet makkelijk om überhaupt met reddingsacties te beginnen. Toch deden zij dat. (8)

Hangen en wurgen

De brief nodigde de ouders uit voor een vergadering in hotel Figi in Zeist. Ze zouden dan uitleg krijgen over de beslissing van het curatorium, over de overwegingen en over de ingetreden situatie. Ook zouden er suggesties ter tafel komen, om het continueren van het Zeister onderwijs voor de internisten mogelijk te maken.

Fase 2 – Ouders en oud-internisten komen in actie

Eerste vergadering in hotel Figi en de gevolgen daarvan

De befaamde vergadering in Figi vond plaats op 21 maart 1969. De wanhopige ouders vonden een weinig positief ingesteld curatorium tegenover zich. Voorzitter De Waal Malefijt moet toen de historische woorden hebben uitgesproken: 'Als U het zo goed weet, doet U het dan zelf maar,' waarop een getergde vader hem toen heeft toegesnuwd, dat hij deze exclamatie graag genotuleerd wenste te zien. (9)

Nog die zelfde avond vormde zich een oudercomité, genaamd Actiecomité Continuering Jongensinternaat, dat alle ouders opriep voor een vergadering op 3 april 1969. Dan zou het resultaat van hun reddingsactie worden besproken en zouden voorstellen worden gedaan voor verder contact tussen ouders, directie van het internaat en curatorium.

Hangen en wurgen

Het curatorium was namelijk bereid om - onder een aantal voorwaarden - zijn beslissing op te schorten. Het reddingsplan was gericht op het voldoen aan die voorwaarden, voorwaarden op tweeërlei terrein: er moest een bepaald financieel tekort worden weggewerkt en er moesten minimaal 60 internisten voor de nieuwe cursus 1969/1970 opteren. (10)

Binnen het Actiecomité Continuering Jongensinternaat traden twee personen op de voorgrond: de heren A.J. de Jong uit Dordrecht en A.H.B. Bienemann uit Velp, respectievelijk als voorzitter en secretaris. Zij begonnen onmiddellijk alle ouders te mobiliseren en reisden daartoe het hele land af.

Bedenken wij, dat beide heren zware posities in het bedrijfsleven bekleedden, en dus nog wel wat anders aan hun hoofd hadden dan een zieltoegend internaat, dan is hun inzet wel uitzonderlijk te noemen.

Aan curatoriumzijde hadden zij primair te maken met de heren A.E.M. Aldus en drs. P.W. van der Heide.

Van der Heide maakte direct aan Bienemann duidelijk, dat hij niet bereid was de financiering van het tekort te regelen via een hypotheek op het terrein.

Iets later kwam de gedachte op aan een obligatielening, uit te schrijven onder ouders en oud-internisten. (11)

Op 3 april had men het aantal van 60 internisten nog niet helemaal bereikt. Maar het actiecomité verzocht het Curatorium (waarvan enkele leden een

Hangen en wurgen

deel van de vergadering bijwoonden) toch vooral niet tot opheffing over te gaan; er werd hard aan gewerkt om dat aantal van 60 internisten vóór september 1969 toch te halen.

Al die inspanningen werden door het actiecomité gefinancierd en men benadrukte nog weer de bereidheid om, hoe dan ook, de financiering van het tekort ter hand te blijven nemen.

Tenslotte werd het curatorium op de hoogte gesteld van een ter vergadering op 3 april 1969 gevormde oudercommissie, die - als het curatorium daar akkoord mee zou gaan - bereid was de directie van het internaat doorlopend te ondersteunen. (12)

De Oudercommissie

Ondersteunen. Wat hield dat in? De oudercommissie (oc) zou binnen de kortste keren van een adviserend lichaam veranderen in een besturend lichaam. Bezien we bijvoorbeeld een brief van 23 juni 1969 van penningmeester Van der Heide aan de heren De Jong en Bienemann (waarover aanstonds meer), dan lijkt het er warempel op dat hier sprake was van een interne nota van de ene bestuurder aan de andere, binnen een bestuurlijk lichaam. De oc heeft aldus een unieke positie ingenomen in het reddingsproces van het internaat. Dat was mogelijk vanwege de ruimhartige instelling van de curatoren Aldus en Van der Heide. Hier was sprake van samenwerking tussen een stel capabele bestuurders.

Hangen en wurgen

In de genoemde brief vinden we de volgende elementen:

- begroting 1969/1970;
- financiering van het exploitatietekort;
- complicaties bij de huisvesting van de directie;
- samenstelling van de staf;
- bezetting en salariëring van enkele huishoudelijk functies.

Ondertussen ging het oc-lid mr. H.P.H. Nitschmann (topbestuurder bij Unilever) ijverig acquireren in het bedrijfsleven, de aloude P.E. van Bommel enthousiasmeren (dat bleek nodig) en oud-internisten benaderen. (13)

Het internaat toch open gehouden?

Wanneer precies was nu de beslissing gevallen, om het internaat *niet* per 1 september 1969 te sluiten?

Vergeefs zoeken wij hierover een expliciete vermelding in de notulen van de curatorenvergaderingen. Secretaris ir. J. Pouwer heeft het blijkbaar niet over zijn hart kunnen verkrijgen, om de beslissing tot continuering, althans tot redding van de cursus 1969/1970, op schrift te stellen.

Wél heeft hij een vergadering met het Actiecomité Continuering Jongensinternaat op 14 april 1969 verslagen, een vergadering waarin de nodige spijkers met koppen zijn geslagen. Dit gaf het actiecomité twee dagen later de moed om in een rondschrijven aan de ouders te schrijven:

Hangen en wurgen

‘In het gesprek, dat het actiecomité jl. maandag 14.4.1969 met de drie heren van het curatorium mocht voeren, is over alle nog openstaande vragen van gedachten gewisseld en volledige overeenstemming bereikt. Op grond hiervan hebben de heren van het curatorium ons kunnen bevestigen, dat tot voortzetting van het internaat is besloten.’

Ook werd gewag gemaakt van de op 3 april 1969 gevormde oudercommissie. Wij hebben hier het laatste stuk (gedateerd 16.4.1969) uit naam van het actiecomité; verder was er steeds sprake van de oudercommissie, waarin voor een deel ook dezelfde personen zitting hadden. (14)

De oud-internisten

Het benaderen van de oud-internisten door Nitschmann bracht intussen teweeg dat twee van hen, F.H. Schweers en Jhr. G. Krayenhoff, die door krantenberichten over mogelijke sluiting van het internaat al flink gealarmeerd waren, actie gingen ondernemen. Zij richtten zich op 6 mei 1969 in een rondschrijven tot alle oud-internisten met het plan om een vereniging van oud-internisten op te richten, een ondersteuningsfonds voor het internaat te vormen (f 500,- per persoon) en in hun naaste omgeving ijverig te gaan werven voor het internaat.

Hangen en wurgen

Op 31 mei 1969 verscheen er in *Elseviers Weekblad* een betrekkelijk voorbarig interview met Steenstra, getiteld 'Zeister instituut van ondergang gered'. (15)

Tijdens de (nog informele) oprichtingsvergadering van de Vereniging van Oud-Internisten Zeist (voiz) op 7 juni 1969 waren 35 oud-internisten aanwezig. Schweers, en ook de gedeeltelijk aanwezige Bienemann van de oc, memoreerden nog eens het plan van een ondersteuningsfonds, maar de vergadering reageerde daar niet erg op. Ook vonden enkele leden dat een jaarlijkse contributie van f 15,- wel wat hoog was.

Tegenover deze schrapigheid stonden ook enkele positieve geluiden. De oc moest worden gesteund, en het zou goed zijn, als daartoe iemand uit de gelederen van de voiz naar de oc zou worden afgevaardigd. Iemand vond het - niet onterecht - merkwaardig dat er geen enkele oud-internist in het curatorium zat.

Schweers en Krayenhoff beloofden al deze punten de nodige aandacht te geven. Allereerst zouden ze binnenkort een vergadering van de oc bijwonen. Vervolgens uitten enkele oud-internisten hun ergernis over de inhoud van het interview in *Elseviers Weekblad* met Steenstra. Daar stonden een aantal ronduit absurde dingen in, zo vond men. (16)

Het contact tussen de oc en de bestuursleden van de voiz liep intussen niet zo soepel als men wel gewent had onder de gegeven omstandigheden. Ook gebeurden er binnen de leiding van het internaat, waarbij de oc nu steeds

Hangen en wurgen

meer betrokken raakte, onoverzichtelijke dingen. Even was er sprake van twee nieuw aangetrokken krachten (W.C. Lemaire en C.Ph. van Dulm, beiden afkomstig uit de marine), maar uiteindelijk zou per september 1969 alleen Van Dulm naast Steenstra aantreden. Wij komen daar nog uitgebreid op terug. (17)

Fase 3 – Een onzekere cursus 1969/1970

Doorstart ja of nee?

We vinden in de notulen van de verschillende vergaderingen (curatorium, oc, bestuur voiz) nergens houvast met betrekking tot een definitief financieel onderbouwd arrangement, waar een doorstart per september 1969 op gebaseerd zou moeten zijn.

Uit een archiefstuk terzake komt echter naar voren dat er op 17 juni 1969 een vergadering is gehouden door enkele leden van het curatorium en van de oc, in het bijzijn van Steenstra en Lemaire.

Het leek er toen nog op, dat Lemaire tweede man op het internaat zou worden (dat werd hij niet) en ook leek het erop, dat de financiële onderbouwing in orde was. De door penningmeester Van der Heide opgestelde voorlopige begroting 1969/1970 ging uit van tenminste 60 internisten en een gegarandeerde financiering van het exploitatietekort ad f 30.000,-, twee zaken waarvoor de oc 'zich sterk maakte'. Vermoedelijk had

Hangen en wurgen

men daarbij het ondersteuningsfonds, het plan van de voiz, in gedachte maar dat ondersteuningsfond was nog helemaal niet van de grond gekomen. (18)

De penningmeester slaat alarm

Van der Heide voelde zich achteraf zó onbevredigd over de uitkomst van die vergadering, dat hij op 23 juni 1969 aan alle betrokkenen een bevestigingsbrief stuurde, waarin hij pijnlijk duidelijk naar voren bracht, dat het wederzijdse enthousiasme om de zaak weer op poten te zetten eigenlijk nog nergens op gebaseerd was. Dat aantal internisten voor de nieuwe cursus bedroeg per 1 juli 1969 slechts 24 (dat zouden er per 1 september niet meer dan 43 zijn). En bij ongeveer 40 internisten zou het exploitatietekort oplopen van f 30.000,- naar maar liefst f 170.000,-

Van der Heide begon te beseffen dat de toezegging van het curatorium om haar besluit tot sluiting te herroepen weinig gefundeerd was. Zijn brief van 23 juni 1969 was een schot voor de boeg. (19)

Overleg op de valreep

De oc en het curatorium werkten intussen steeds hechter samen, maar dat impliceerde wél, dat de oc steeds groter verantwoordelijkheden

Hangen en wurgen

toegeschoven kreeg. Zo werd afgesproken dat zij vóór 1 december 1969 zou laten weten, hoe een eventueel tekort op de exploitatierekening 1969/1970 zou worden aangezuiverd.

Pikant is hierbij, dat de curatoren toen vasthielden aan de term *een eventueel tekort*. Want ze voelden al wel, dat het niet bij dat exploitatietekort van 30 duizend zou blijven.

De genoemde afspraak werd gemaakt in een curatorenvergadering op 20 augustus 1969, dus men zou daaruit kunnen concluderen, dat de cursus 1969/1970 gered was, en daarmee - naar men hoopte - het verdere bestaan van het internaat. De fatale beslissing van het curatorium om het internaat te sluiten aan het einde van de cursus 1968/1969 was immers herroepen? Maar de situatie per september 1969 was veel schimmiger dan men zo op het eerste gezicht zou denken. (20)

September 1969 – een ongelukkig begin

Direct aan het begin van de cursus 1969/1970 bleek, dat de oc in een positie was terechtgekomen waarin ze niet zozeer adviseerde maar eigenlijk alleen nog maar uitvoerde. Bezieet men de notulen van een inderhaast op 9 september 1969 belegde vergadering, dan wordt duidelijk hoe de kaarten lagen. Het was een vergadering van de oc, genotuleerd door secretaris A.H.B. Bienemann. Vijf leden van de commissie waren aanwezig; twee van

Hangen en wurgen

het curatorium (Aldus en Van der Heide) en twee van de directie van het internaat (Steenstra en Van Dulm).

Die vergadering was nodig, want Van Dulm had vrijwel onmiddellijk bij zijn aantreden problemen gekregen. Aangezien Steenstra hem niet bij het personeel had geïntroduceerd, waren er competentieproblemen gerezen: vooral de linnenjuffrouw, juffrouw Tijmstra, een kordate dame die doorgaans geen blad voor de mond nam, 'liet zich door Van Dulm niet commanderen'. De Do was immers haar baas. Ook begreep Van Dulm dat er nog meer van dergelijke problemen op de loer lagen.

Het was al begonnen met zijn aanstellingsbrief. Die was onduidelijk geweest, en daarin had het curatorium gerefereerd naar 'nadere bijzonderheden'.

Maar die nadere bijzonderheden waren intussen uitgebleven.

Van Dulm had die brief aan een externe deskundige laten zien, en voorts zijn eerste ervaringen op het internaat geschilderd, waarop de deskundige een vernietigend rapport had opgesteld. Daaruit kwam de conclusie naar voren dat het onder de gegeven omstandigheden voor de adjunct-directeur onmogelijk was, zijn taak uit te oefenen en zijn verantwoordelijkheden te dragen.

Als de in het rapport genoemde mankementen niet konden worden opgelost, zou hij genoodzaakt zijn zich terug te trekken.

Die mankementen waren in het rapport wat zwaar aangezet, en tijdens de vergadering zag voorzitter De Jong, die bij zijn baggerfirma wel voor hetere

Hangen en wurgen

vuren had gestaan, kans om een en ander enigszins in proportie te brengen.

Maar toch:

- De aanstellingsbrief was niet alleen onduidelijk; de taakverdeling tussen directeur en adjunct-directeur was verkeerd omschreven;
- De autoriteit van curatorium en oc tegenover de directie van het internaat was schimmig;
- Duidelijke, overzichtelijke financiële gegevens (kortom, het kader waarbinnen de adjunct-directeur zijn beleid moest gaan voeren) ontbraken. (21)

Met betrekking tot dit laatste punt bekende Van Dulm ter vergadering, dat hij de voorlopige begroting 1969/1970 een onbegrijpelijk stuk vond. Maar het zwaarst lag hem de taakverdeling op de maag: het was hem toch toegezegd dat hij niet alleen de bedrijfsmatige, maar wel degelijk ook de pedagogische en educatieve aspecten van de leiding tot zijn werkterrein kon rekenen.

Van Dulm had in de praktijk van de eerste dagen al wel gemerkt, dat juist *hij* moest toezien op het correcte klokwerk van het dagelijks leven (geen langslapers; op tijd op leerzaal, etcetera) aangezien in dit opzicht niet zo gek veel van Steenstra uitging.

Tenslotte wist men onder de onwillige blikken van Steenstra de portefeuillekwestie van Van Dulm te bezweren. (22)

Hangen en wurgen

Steeds maar onzekerheid

De cursus 1969/1970 leek dan wel gered, maar dat betekende niet dat het voortbestaan van het internaat zeker gesteld was. Gedurende deze gehele cursus bestond er onzekerheid en werd er tussen de oc en het curatorium touwgetrokken over de uiteindelijke verantwoordelijkheid voor financiële gevolgen. Toch was er een goede samenwerking. Er is nooit zo veel vergaderd als in deze periode. Op 1 oktober 1969 meldde Steenstra in de curatorenvergadering dat er 44 internisten waren, die gemiddeld f 8.500,- opbrachten, hetgeen over deze cursus vermoedelijk toch wel een exploitatietekort van 50 duizend zou opleveren. De curatoren herhaalden nog eens dat de oc vóór 1 december 1969 een gedegen dekkingsvoorstel moest kunnen produceren, want dat sluiting per 1 september 1970 anders onherroepelijk zou zijn. (23)

De oc werkte daar hard aan, in voortdurend contact met de voiz, die immers voor een financiële injectie zou zorgen. Maar daar leek nog niet veel schot in te zitten.

Hangen en wurgen

De penningmeester slaat opnieuw alarm

Nu was het penningmeester Van der Heide die de moed liet zakken. Hij hoorde maar niets van de voiz. In een curatorenvergadering op 19 november 1969 stelde hij vast dat er na twee maanden al een exploitatietekort van 26 duizend was ontstaan. Als dat niet onmiddellijk kon worden aangezuiverd, 'zou hij weg zijn'.

Een uiterst capabele bestuurder die nu met zijn mandaat zwaaide! Er ontstond paniek binnen het curatorium. De volgende dag zou nu van de oc worden geëist, dat dat tekort onmiddellijk zou worden aangezuiverd, en dat men een deugdelijke garantie zou geven voor het nog te verwachten nadelige saldo in de lopende cursus. (24)

Fase 4 – Toch weer hoop

Een obligatielening

Op 20 november 1969 werden in een gecombineerde vergadering concrete plannen gemaakt voor een op de ouders en oud-internisten gerichte obligatielening met een gedeeltelijke garantie-constructie via het Van Aalstfonds. Er moest een rechtspersoon worden geformeerd, voor de uitgifte, een en ander in lijn met hetgeen de voiz al half en half op touw had gezet. En er was haast bij: medio december zou er een

Hangen en wurgen

advertentiecampagne worden gelanceerd met het oog op werving voor de cursus 1970/1971.

Vervelend was het intussen dat Steenstra zich defaitistisch scheen te hebben uitgelaten over al die reddingspogingen. (25)

Het definitieve besluit tot het uitschrijven van de obligatielening viel in een gecombineerde vergadering op 15 december 1969 (curatorium, oc en voiz); Steenstra zou de ouders benaderen; Schweers de oud-internisten.

Ook besloot men in de paasvakantie, op 4 april 1970, het 60-jarig bestaan te gaan vieren, waarbij Schweers de leiding van de organisatie op zich zou nemen.

Samen met Krayenhoff nodigde hij de oud-internisten uit om op het internaat om op 17 januari 1970 tot definitieve oprichting van de Vereniging van Oud-Internisten Zeist (voiz) over te gaan.

Dit leek allemaal op een stroomversnelling in de goede richting te wijzen, maar een dissonant kwam er in de vorm van een heftige botsing tussen het curatorium en Steenstra over zijn defaitisme. (26)

Hangen en wurgen

Fase 5 – De cursus 1970/1971 staat op de tocht

Het memorandum van Steenstra

Steenstra was zichzelf niet meer, zo leek het. Op 1 februari 1970 - nog geen half jaar vóór zijn overlijden - presenteerde hij aan het curatorium en de oc een nota over het internaat; een toekomstvisie, getiteld: 'Kan ons internaat nog als christelijk internaat functioneren?' Steenstra belichtte de voorgeschiedenis, het internaatsleven; de internisten en de gouverneurs. Hij verweet de oc (en impliciet ook adjunct-directeur Van Dulm) *coûte que coûte* te werven en de exploitatie te knijpen. Het internaat werd nominaal vol, maar inhoudelijk hol! Waar ging het heen? Het stuk riep op tot reflectie, maar het was ook een soort zwanenzang van een idealist, die zijn einde voelde naderen. Steenstra was zwaar ziek, hij zou weldra ook niet meer in de curatorenvergaderingen verschijnen. (27)

Slechte vooruitzichten en een succesvol jubileum

De vereiste rechtspersoon kwam intussen tot stand: de Stichting Hulp Jongensinternaat, die f 60.000,- zou gaan lenen aan de Vereniging, ter dekking van het lopende exploitatietekort 1969/1970. Ter verkrijging van dat bedrag diende de inmiddels op touw gezette obligatielening. Weldra zou blijken dat die lening allesbehalve vol-ingetekend raakte. (28)

Hangen en wurgen

Op 23 maart 1970 was er weer een belangrijke vergadering van de oc. Twee curatoren (Aldus en Van der Heide) waren aanwezig, evenals Van Dulm.

Maar Steenstra, die intussen was geopereerd, niet.

De stemming was bedrukt: de problemen stapelden zich op.

De Stichting Hulp Jongensinternaat had f 20.000,- aan inschrijvingen ontvangen. Schweers en Van der Heide waren nu ook aan het kibbelen geraakt; men besloot dat deze lastige potentiaat (Schweers) voortaan wél de vergaderingen van de oc mocht bijwonen maar geen lid van die commissie kon zijn.

Het zag ernaar uit dat slechts 25 internisten voor de cursus 1970/1971 zouden terugkomen; om het aantal van tenminste 60 te bereiken, zouden er dus 35 nieuwe internisten moeten worden aangetrokken, een krachttoer waar eigenlijk niemand veel vertrouwen in had, omdat het internaatsgeld intussen een moeilijk te verkopen hoogte begon te krijgen: het zou voor de komende cursus variëren van f 7.500,- tot f 9.000,- per jaar. (29)

Maar een gedegen leningovereenkomst was intussen opgesteld. Daarin stond een mooie volzin, waar alle betrokkenen weer wat moed uit putten: 'De Vereniging zal f 60.000,- à acht procent rente 's jaars lenen van de Stichting Hulp Jongensinternaat ter dekking van het tekort op de exploitatierekening jongensinternaat, periode 1 augustus 1969 tot 1 augustus 1970.' En na de nodige gegevens over aflossing en (gedeeltelijke) garantie via het Van Aalstfonds stond er dan verder: 'De Stichting zal de

Hangen en wurgen

vereiste f 60.000,- trachten te verkrijgen door uitgifte van 100 acht procent obligaties à f 600,-.'

Wat betreft die betrokkenheid van het Van Aalstfonds verwijzen we naar Aanhangsel II bij deze bijlage.

De curatoren beschouwden dit als een formule waarmee de volgende cursus (1970/1971), als het ware, overeind kon worden gehouden. De verantwoordelijkheid voor het lukken van deze opzet lag nu duidelijk bij de oc en de voiz. (30)

De datum van de viering van het 60-jarig bestaan naderde intussen, en er was geen sprake van, dat de Do dat feest kon bijwonen. Moest men het dan annuleren, terwijl men nu juist veel van de wervingswaarde van het feest verwachtte? Men besloot - met gemengde gevoelens - het feest toch maar door te laten gaan, in het belang van het internaat. Het werd die 4de april een groot succes. (31)

Weer een zorgelijke penningmeester

Tijdens een curatorenvergadering, vier dagen later, kreeg penningmeester Van der Heide het toch weer te benauwd.

Als er voor de cursus 1970/1971 geen 60 internisten zouden zijn ingeschreven, zou het internaat dicht moeten. Zoniet, dan zou hij zijn mandaat ter beschikking stellen.

Hangen en wurgen

De curatoren slaagden erin, Van der Heide met bezwerende bewoordingen op andere gedachten te brengen. De oc deed toch verschrikkelijk zijn best, en toonde opofferingsgezindheid en liefde voor het internaat?

Het curatorium was eigenlijk helemaal niet zo gemotiveerd om het internaat open te houden, maar wél om de penningmeester binnenboord te houden. Van der Heide bond in. (32)

Alles leek verloren

Het ging erom spannen. Tijdens een volgende vergadering op 4 juni 1970 bleek dan nu ook de oc somber was geworden. Het aantal van die vereiste 35 nieuwe internisten leek een illusie te worden: er waren nog maar 26 aanmeldingen. En kort tevoren had de intekening van de obligatielening een gevoelige klap gekregen, doordat de grootste inschrijver zich weer had teruggetrokken. Het totaal van de inschrijvingen stond per mei 1970 op slechts f 34.200,-.

Men voelde, dat de beslissing tot al dan niet sluiten tegen 1 september 1970 moest gaan vallen. (33)

De Do kwam op 21 juli 1970 te overlijden. Hij werd vanuit het internaat begraven; iedereen was verslagen.

Hangen en wurgen

Fase 6 – Opnieuw weer enige hoop

Bienemann komt in actie

Niet lang na het overlijden van Steenstra, terwijl eigenlijk alle betrokkenen het einde van het internaat als iets vrijwel onontkoombars gingen beschouwen, kwam er een nieuwe impuls in de goede richting, ditmaal van de secretaris van de oc, de nuchtere zakenman A.H.B. Bienemann. Hij noemde het zelf een *praatpapier*, maar het kon worden gezien als een beleidsnota. Eigenlijk vergelijkbaar met de nota van Steenstra, maar wél diametraal daartegenover staande.

Bienemann baseerde zijn nota op hetgeen de laatste tijd naar voren was gekomen in gesprekken met het curatorium, met de oc, de directie van het internaat en, niet in de laatste plaats, de ouders. Hij vond allereerst dat de oc nu verder niet meer zo geïmproviseerd moest werken, maar meer gestructureerd. En er moest een beleid voor de komende jaren worden ontworpen. Hij keek dus duidelijk verder dan de cursus 1970/1971.

Het stuk handelde over de taak van de oc; over het beleid en over een aantal wensen.

Het was een helder stuk, maar als Steenstra ervan had geweten, had hij zich in zijn graf omgedraaid.

De oc moest van uitvoerend weer wat meer adviserend worden, minder vergaderen (niet meer dan 4x per jaar), een hechter contact met de ouders onderhouden en vooral geen beroepsinstantie voor de internisten zijn.

Hangen en wurgen

Het was duidelijk dat in dit laatste punt vooral de wens van Van Dulm doorklonk.

Nu over het beleid. Tot dusverre was men steeds uitgegaan van een deling van de kostendekking door een aangenomen bereikbaar aantal internisten. Dat leidde onherroepelijk tot een steeds hogere internaatsprijs.

Deze benadering moest worden verlaten.

Als men het omdraaide, en een calculatie van de vaste kosten (kernkosten) maakte en vervolgens de kosten per internist (de variabele kosten) door middel van het aantal internisten varieerde, kreeg men een duidelijk beeld van de totale kosten bij een gegeven aantal internisten.

Dat was één uitgangspunt.

Het tweede uitgangspunt zou moeten zijn een markttechnisch aanvaardbare internaatsprijs van \pm f 6.500,-.

Naar zijn globale berekeningen kwam Bienemann dan tot de conclusie dat bij 80 internisten zo ongeveer quitte gespeeld zou worden, maar dat de exploitatie eigenlijk pas economisch gezond zou worden bij een capaciteit van 120 internisten. Dan zou er namelijk voldoende soulaas zijn voor onderhoud en amortisatie van een aanbouw.

Een aanbouw?

Jazeker; Bienemann had de aanbouw van twee slaapzalen voor eerste- en tweedeklassers voor ogen.

Hangen en wurgen

Tenslotte de christelijke signatuur van het internaat. Het was dan wel zó, dat het verder geen christelijk internaat zou zijn, maar toch moest een christelijke opvoeding als richtlijn worden gehandhaafd. Met het oog daarop zou het verkieslijk zijn, om weer een predikant in de directie op te nemen. Tenslotte de wensen. Er moest meer discipline komen; betere begeleiding van de studie en een betere organisatie van de (verplichte) sport. Die wensen waren soms ingegeven door de ouders, maar toch vooral door Van Dulm. Veel van die punten zouden het definitieve einde van de invloed van Steenstra betekenen. (34)

Twijfels over Van Dulm

In een curatorenvergadering op 6 augustus 1970 (de oc was ruim vertegenwoordigd en ook Van Dulm was gedeeltelijk aanwezig) kwam de beleidsnota-Bienemann ter sprake. Maar die nota was toch niet het centrale aandachtspunt van die vergadering.

Allereerst was er het probleem van de leiding van het Internaat. Eigenlijk was er een directeur nodig die zowel pedagoog, geestelijk leidsman én manager was. Maar men beseftte wel, dat een tweede Vunderink te duur zou zijn, als hij al te vinden zou zijn geweest.

Tegen de achtergrond van deze bespiegelingen waren er over de figuur van Van Dulm toch wel ernstige twijfels. Toen hij er nog niet bij was, sprak men uitgebreid over hem. Het was duidelijk dat hij nu vooralsnog de leiding van

Hangen en wurgen

het internaat op zich zou moeten gaan nemen, maar men had sterke twijfels of hij dat alleen wel aan kon. Hij zou er in ieder geval een tweede man bij moeten hebben: een pedagogisch en educatief onderlegde figuur.

Vreemd genoeg is er in deze vergadering helemaal niet over de stand van zaken bij de obligatielening gesproken.

Nadat Bienemann zijn marktbenadering had verdedigd, en dat betrekkelijk bescheiden internaatsgeld als uitgangspunt naar voren had gebracht, raakte men eigenlijk nog meer in de put. Toen ging Van der Heide de begroting die Van Dulm had opgesteld, afkraken. Daar deugde eigenlijk niet veel van. Tegen het moment waarop Van Dulm in de vergadering kwam, had men op grond van het bovenstaande de moed om het internaat voort te zetten eigenlijk al volledig verloren. En toen kwam Van Dulm met de vaststelling dat het internaat helemaal niet gesloten *kon* worden. Hij had immers bij zijn acquisitie de ouders plechtig beloofd, dat het internaat hoe dan ook gecontinueerd zou worden. En dan nog iets: Van Dulm had schoon genoeg van de houding van de scholen, die er een liefhebberij in schenen te hebben, om internisten die hij met moeite had weten te werven, hooghartig af te wijzen. Het systeem van koppeling school-internaat moest maar opgebroken worden. Er waren genoeg andere scholen. (35)

Hangen en wurgen

Uitstel

Men wist het niet meer. In deze vergadering is toen maar besloten, om een definitieve beslissing over het al dan niet sluiten van het internaat door te schuiven naar een vergadering op 5 oktober aanstaande. Een vreemde beslissing. (36)

Uiteraard zou dat dan gaan om eventuele sluiting aan het eind van de cursus 1970/1971, wat impliceerde, dat die cursus aanstonds gewoon zou aanvangen, nu onder de eenhoofdige leiding van de 48-jarige C.Ph. van Dulm.

De cursus 1970/1971

Voorafgaande aan die belangrijke curatorenvergadering op 5 oktober 1970 was er een soort 'windstilte' waarin her en der wel wat gebeurde, maar eigenlijk niets wezenlijks tot stand kwam. Bienemann herinnerde Schweers nog eens aan de noodzaak van financiële steun van de zijde van de oud-internisten. En hij liet weten dat men Schweers ook wel wat meer op vergaderingen wilde zien. Van Dulm goochelde met aantallen internisten die er al waren en die er misschien nog bij zouden komen. En de curatoren wisselden van gedachten over de vraag of de koppeling school-internaat nu wel of niet moest worden losgelaten. (37)

Hangen en wurgen

Over het dode punt?

Het werd 5 oktober 1970. Er werd een gecombineerde vergadering gehouden (curatorium plus oc) waarin de sfeer nu weer vrij positief was. Er werd wel wat touwgetrokken over de uiteindelijke financiële verantwoordelijkheid, maar van twee kanten werden er toch fraaie gebaren gemaakt: het curatorium deed niet overdreven moeilijk over het feit dat de cursus 1969/1970 een exploitatietekort van bijna 76 duizend had opgeleverd (in plaats van de veronderstelde 60 duizend) en nam zich voor dit verschil uit overschotten van de komende jaren af te schrijven.

Bienemann en De Jong van hun kant moesten bekennen dat de obligatielening (waar de lening van de Stichting Hulp Jongensinternaat aan de Vereniging op gefundeerd was) maar voor tweederde was geplaatst. Zij zouden echter bereid zijn, met z'n tweeën die 20 duizend aan te zuiveren. Er werd vastgesteld dat de oc de zaak over het dode punt had heen geholpen.

Impliciet betekende dit alles, dat men vooralsnog met het internaat doorging. Maar dat staat nergens genotuleerd. (38)

Hangen en wurgen

Fase 7 – Het gaat weer de verkeerde kant op

Van Dulm kan het niet aan

Gedurende de resterende maanden van het jaar 1970 trad er, althans aan het onderhandelingsfront, enige rust in.

Intussen was er, zo blijkt uit de notulen van een curatorenvergadering op 14 januari 1971, wél veel gebeurd. Het was overduidelijk geworden, dat Van Dulm zo snel mogelijk van alle administratieve besommeringen moest worden verlost. In gezamenlijk tussentijds overleg tussen leden van de oc en enkele curatoren was men tot die vaststelling gekomen, en was men opnieuw doordrongen geraakt van de noodzaak de zoektocht naar een tweede man te intensiveren. (39)

Terwijl de lening van de Stichting Hulp Jongensinternaat aan de Vereniging op een betrekkelijk soepele manier werd doorgevoerd, kwamen er vanuit het internaat steeds alarmerender berichten. Het zag ernaar uit dat de leiding Van Dulm geheel boven het hoofd steeg, en tot overmaat van ramp beging de meest veelbelovende gouverneur (G.K. Wiersma) een onvergeeflijke blunder: hij moest worden ontslagen, en wel onmiddellijk. (40)

Problemen stapelen zich op

Er volgde nu op 23 maart 1971 een geheime curatorenvergadering waarin de sfeer weer helemaal omsloeg naar het negatieve. De curatoren somden

Hangen en wurgen

alle motieven op om het internaat toch maar te sluiten: Van Dulm verloor zijn *grip* op het internaat; de sfeer was in enkele maanden totaal veranderd: er was geen scheiding tussen het internaat en huize Van Dulm: het was daar een soortement instuif geworden.

Er was ook geleidelijk een controverse tussen de oc en Van Dulm ontstaan, die ten dele het gevolg was van de omstandigheid, dat de oc overwegend werd gevormd door ouders van de meest problematische internisten. En rector J. Dekker vond dit nu het uitgelezen moment om ook een negatieve duit in het zakje te doen: hij wees op de internisten die veelal moeilijk op school te accepteren waren; en waren ze eenmaal geaccepteerd, dan hadden klassen nogal eens te lijden onder hun mentaliteit. Dekker sprak in dit verband van 'met internisten geïnfecteerde klassen'.

Men kwam tot de conclusie dat voortzetting van het internaat, los van de financiële problemen, eigenlijk nauwelijks mogelijk was. Moest men deze cursus dan maar als de laatste beschouwen? (41)

Een week later, op 30 maart 1971, was er weer een gecombineerde vergadering van het curatorium met de oc.

De sfeer was nu uitgesproken kribbig. De verwijten, vooral aan het adres van de curatoren, vlogen door het vertrek.

Op het internaat heerste chaos en lusteloosheid. Internisten liepen weg, gouverneurs werden ontslagen. Dat was niet alleen terug te voeren op het feit dat Van Dulm ten onrechte tot directeur was gebombardeerd, maar ook

Hangen en wurgen

op het lakse en halfhartige zoeken naar een goede tweede man naast Van Dulm.

De Jong en Bienemann concludeerden uit dit alles dat het werven van internisten onverantwoordelijk werd, nu het curatorium zelf twijfelde aan het voortbestaan van het internaat. De oc drong aan op een vergadering met de ouders waarbij het curatorium tegenover hen verantwoording zou moeten afleggen.

De Waal Malefijt kapte de discussie op een gegeven moment af met de mededeling dat het voor het curatorium nu wel duidelijk was hoe de kaarten lagen en dat men zich zou beraden. Gepikeerd en met opgeheven hoofd verlieten de aanwezige curatoren de vergadering en resumeerden hun eigen besluit achteraf als volgt:

- geen gouverneurs benoemen; even geïmproviseerd doordraaien;
- een nieuwe directeur pas aantrekken als per juli aanstaande zou blijken dat er per september 1971 tenminste 75 internisten zouden komen;
- als die 75 er niet zouden zijn, het internaat aan het einde van de cursus 1971/1972 sluiten. (42)

Men kon spreken van een soort patstelling. Maar nu kwam er toch plotseling weer beweging in de zaak. Steenstra had een nota geschreven; Bienemann had een nota geschreven. Nu was het de beurt aan Van der Heide.

Hangen en wurgen

Fase 8 – De term ‘verhuur’ valt

De nota Van Der Heide

Van der Heide schreef op 4 april 1971 een nota over het internaat, messcherp en kritisch, maar met een onmiskenbaar constructieve grondtoon.

Het was een knap en goed gedocumenteerd stuk, en er was eigenlijk geen speld meer tussen te krijgen. Dit stuk heeft dan ook een definitieve wending aan de hele zaak van het voortbestaan gegeven. Van der Heide onderscheidde, als vanouds, twee soorten problemen: financiële en structurele.

De exploitatierekening 1970/1971 was wellicht nog wel sluitend te krijgen geweest, maar in de daaropvolgende jaren moest rekening worden gehouden met extra passiva van naar schatting bijna f 130.000,- per jaar, zo had hij berekend. Het internaatsgeld zou dus naar f 9.500,- moeten.

Nu kwamen er een paar opmerkingen, die niet alleen het internaat betroffen, maar waarbij de Vereniging als geheel een veeg uit de pan kreeg. Van der Heide herhaalde zijn vaststelling uit 1967 dat het onaanvaardbaar was, dat leningen werden aangegaan waarvan de rente- en aflossingsverplichtingen niet werden gedekt uit de exploitatie.

Hangen en wurgen

Het curatorium was op de beslissing tot sluiting teruggekomen op grond van een tweeledige toezegging van het Actiecomité Continuering

Jongensinternaat:

- minimaal 60 internisten per 1 augustus 1969;
- internaatsgeld à f 7.500,- tot f 9.000,-

Dat aantal internisten was blijven steken bij 47.

Ter verkrijging van een sluitende exploitatie 1969/1970 zou de Stichting Hulp Jongensinternaat f 60.000,- via 100 schuldbekentenissen à acht procent aan de Vereniging lenen.

In plaats van f 60.000,- werd evenwel slechts f 34.200,- geplaatst.

Nu de structurele problematiek.

Aan de beslissing tot sluiting, begin 1969, hadden primair de volgende factoren ten grondslag gelegen: -

- de ondoelmatigheid van het gebouw;
- het instituut van de (studenten-)gouverneurs dat zichzelf min of meer had opgeheven ten gevolge van de strakkere universitaire opleiding en de grotere mogelijkheid beurzen te verkrijgen;
- de moeilijkheden op de arbeidsmarkt ten aanzien van het huishoudelijk personeel.

Die drie factoren waren nog in volle omvang aanwezig.

Hangen en wurgen

Voorts leende een samenleving van overwegend pubers zich niet om te vergroten tot een bezetting van 120 internisten, op grond van overwegingen van pedagogische leef- en hanteerbaarheid. (Trouwens, zelfs achter aantallen van 60 à 70 internisten in één gebouw zonder groepsdifferentiatie kon tegenwoordig een vraagteken worden gezet).

Dan de ouders; die waren qua ideeën over leefregels en normen zeer verschillend, zo was de laatste twee jaar gebleken. Er was weinig respons bij de huidige ouders over christelijke uitgangspunten.

En tenslotte de directie; een geschikte kandidaat (plus echtgenote) ontbrak nog steeds.

De curatoren hadden zich aldus in de afgelopen weken op grond van dit alles afgevraagd of de sinds het voorjaar van 1969 ingeslagen weg wel de juiste was.

Van der Heide deelde rake klappen uit, met zijn nota. Het financiële beleid van de Vereniging kon beter; de ideeën van Bienemann zouden tot niets leiden; aan de ouders had je ook niet veel en de nu zittende directie (Van Dulm) werd blijkaar niet anders gezien dan als een soort tijdelijke noodoplossing, aangezien de juiste figuur voor die post steeds nog maar niet gevonden was.

Resumerend stelde Van der Heide dat er in ieder geval van twee kanten bereidheid moest worden getoond:

Hangen en wurgen

- het curatorium moest met het internaat door willen gaan;
- de ouders moesten een hoger internaatsgeld, dat in de buurt van de f 10.000,- zou gaan komen, accepteren.

En dan nog iets: rente- en aflossingsverplichtingen dienden voortaan onderdeel van het internaatsgeld te zijn en personeelskosten dienden op basis van een 70-tal internisten ten laste van de exploitatierekening te worden gebracht. Iedere andere vorm zou immers uitstel van executie betekenen.

Dus nooit meer 'de kost vóór de baat'. Anders zou Van der Heide nu toch werkelijk zijn mandaat ter beschikking stellen.

Verhuur?

En toen kwam het: Van der Heide eindigde zijn nota met de suggestie dat desgewenst kon worden gezien of een afzonderlijke rechtspersoon de voorkeur zou verdienen, die zonder verdere relatie met de Vereniging het gebouw onder nader te bepalen voorwaarden voor de exploitatie van een jongensinternaat meerjarig zou huren tegen een vast bedrag.

Van der Heide reikte de formule van verhuur aan als uiteindelijke, bijna alternatiefloze oplossing. Aldus was eigenlijk sprake van een ultimatum: verhuur of sluiten. (43)

De nota-Van der Heide werd op 7 april 1971 in een geheime curatorenvergadering besproken. In deze vergadering concentreerden de

Hangen en wurgen

gedachten zich op twee hoofdpunten: het leek erop, dat het echtpaar Van Dulm zijn goodwill bij het curatorium aardig aan het verliezen was; en de gedachte over verhuur van het internaat werd gaandeweg verdrongen door een veel aantrekkelijker gedachte: verkoop. De Vereniging had immers een grote financiële behoefte in verband met de voorgenomen scholenbouw. Men had liever een christelijke school dan een neutraal internaat. Maar het gehele curatorium stond toch wel achter de nota-Van der Heide en men vond dat die nota voor commentaar maar naar de oc moest worden gezonden. (44)

De oc had intussen een vergadering van ouders uitgeschreven, die op 13 april 1971 in hotel Figi zou plaatsvinden. De nota-Van der Heide zou weliswaar op die vergadering geen rechtstreeks discussiestuk kunnen zijn, maar wel een bron van inspiratie. En men moest vrijelijk over de positie van het echtpaar Van Dulm kunnen spreken. Hun aanwezigheid op die vergadering in Figi moest dus tegen elke prijs worden vermeden.

Op 8 april 1971 werd de nota, expliciet achter de rug van de Van Dulms om, naar de oc gestuurd en op 13 april 1971 vond de vergadering in Figi plaats. (45)

Figi-II, een vreemde vergadering

Aanwezig was een flink aantal ouders en voorts vertegenwoordigers van zowel oc als curatorium. De gedachte van verhuur van het internaat werd

Hangen en wurgen

nog niet aangeroerd. Het ging er nu om, te sonderen hoe sterk de ouders gemotiveerd waren om het internaat voortgezet te zien.

Er werd een overzicht gegeven van de situatie vanaf maart 1969. De oc zette haar twijfels uiteen en vroeg het oordeel van de vergadering over de volgende punten:

- De oc waardeerde de inzet van het echtpaar Van Dulm, maar vond hen uiteindelijk te 'licht' voor het directeurschap. Wat vonden de ouders?
- De oc had twijfels over de werving. Was die nog wel verantwoord, onder de gegeven omstandigheden: dreiging van sluiting per juli 1972 ? (Mogelijk zouden nieuwe internisten dan maar een jaar op het internaat kunnen zitten)?
- Of vonden de ouders dat het internaat *überhaupt* maar beter dicht kon gaan?

Er werd nog naar voren gebracht, dat de financiële aspecten zorgelijk waren, maar niet onoverkomelijk: het financiële tekort 1969/1970 kon nog wel worden gered met hulp van enkele leden van de oc. (46)

Een vreemde vergadering. Die financiële bereidwilligheid van enkele leden van de oc was uiteraard wel opbeurend, maar de vraagstelling had toch een uitermate negatieve ondertoon, en veel ouders zullen deze vergadering met een somber gemoed hebben verlaten.

Hangen en wurgen

We beschikken niet over gegevens omtrent de uitkomst van deze vergadering. Maar wél over die van een - wederom - geheime vergadering van het curatorium op 15 april 1971 en een ultimatum van het curatorium aan de oc, de volgende dag. Hieruit blijkt dat men, nadat de ouders op 13 april Figi hadden verlaten, tot in de nachtelijke uren heeft doorvergaderd, en dat de kwestie van verhuur van het internaat toen wel degelijk ter sprake is gekomen.

Eerst nu die curatorenvergadering van 15 april.

Men vond dat de werving van internisten voorsnog toch maar door moest gaan. Over de acute noodzaak, een nieuwe (betere) directeur te zoeken, waren de curatoren het onderling niet eens. Ook hadden ze nu twijfels over de intenties van de oc.

Men sprak over verhuur van het internaatsgebouw; over de datum waarop dat uiterlijk zou moeten ingaan: 1 januari 1972; over een vermoedelijk huurbedrag (f 125.000,- per jaar) en over zo'n rechtspersoon, die het internaat dan zou gaan huren. Aan die rechtspersoon zou eventueel een lening kunnen worden verstrekt, tot maximaal f 250.000,-.

Maar ja; bij verkoop van het internaat zou er wel een veelvoud van zo'n bedrag vrijkomen voor de scholenbouw.

(De hierboven genoemde cijfers zijn de laatsten die ons in dit verband uit stukken van het curatorium zijn gebleken.)

Hangen en wurgen

Men besloot de oc een ultimatum te stellen: vóór 10 mei 1971 moest zij zich uitspreken over dat verhuurplan, en anders zou de Vereniging het internaat na juli 1972 niet meer voortzetten. (47)

Op de 16de april 1971 ging het ultimatum in zee.

Naar aanleiding van de vergadering in Figi op de 13de en het nachtelijke overleg tussen curatorium en oc resumeerde men alle argumenten uit de nota-Van der Heide en concludeerde dat het curatorium het internaat niet meer wenste voort te zetten.

Men stelde aldus verhuur voor (gedocumenteerd met cijfers en gegevens) en men vroeg uitsluitel vóór 10 mei 1971. Zoniet, dan zou het internaat na de cursus 1971/1972 dicht gaan. (48)

Uitbreiding van de directie?

Vóór het curatorium antwoord van de oc had, vergaderde men op 20 april 1971 nog met Van Dulm. Van Dulm bleef, als altijd, positief: hij wist wel twee oud-collega's uit de marine, die mede-directeur zouden willen worden. De curatoren voelden zich al weer wat meer pro-Van Dulm worden, maar ze waren ronduit razend dat A.J. de Jong, voorzitter van de oc, de inmiddels op staande voet ontslagen Guido Wiersma onmiddellijk een baan bij zijn baggerbedrijf had aangeboden. (49)

Hangen en wurgen

Kort vóór 7 mei 1971 (we weten niet exact wanneer) vond er nóg een vergadering plaats: de oc met 14 inderhaast opgetrommelde ouders. Uiteraard ging het daarbij om het ultimatum. Men besloot erop in te gaan.

Op zoek naar patronage

Op 7 mei 1971 gingen er twee brieven uit: De oc schreef aan de ouders dat er moest worden doorgezet; dat er geen alternatief was en dat er nu een instantie moest worden gevonden, die achter dit alles ging staan. Voor het eerst viel de term *patronage*. Of de ouders daartoe een geschikte instelling wisten? Ook kregen de ouders kopie van de andere brief, die aan het curatorium gericht was. Daarin schreef de oc dat het voorstel tot verhuur redelijk werd gevonden, en dat men er intussen hard aan werkte.

Nodig waren een bestuur, met een vast omschreven doelstelling; patronage door een stichting of vereniging die deze doelstelling onderschreef en de nakoming waarborgde door beslissend deel te nemen in zo'n bestuur.

Voorts was er op het internaat een leiding nodig die in goede verstandhouding stond met curatorium en school.

Tenslotte moest er een huurovereenkomst komen, gericht op continuïteit.

En het curatorium kreeg een kopie van de brief aan de ouders. (50)

Op 13 mei 1971 stelden de curatoren in een vergadering vast dat de oc tijdig op het ultimatum was ingegaan. Nu begonnen ze zich zorgen te maken over zo'n patronerend lichaam. Met wie zou men dan te maken krijgen? (51)

Hangen en wurgen

En van de zijde van de oud-internisten kwam er nu ook weer wat beweging in de zaak. De voiz vergaderde op 15 mei 1971, op het internaat, in de aanwezigheid van Van Dulm.

Men praatte over allemaal prettige dingen: de reünies zouden voortaan in de derde week van februari in de even jaren worden gehouden (de eerstvolgende dus op 19 februari 1972) en het *Internaatsnieuws* zou met hulp van de voiz weer overeind worden gezet. Maar bovenal werd er gerefereerd aan de brieven van de oc van 7 mei. Voorzitter Schweers meende dat de voiz eventueel wel mee zou willen doen met zo'n op te richten stichting of vereniging. Dat idee vond instemming, en men zong ter afsluiting maar weer het Internaatlied. (52)

Op de 21ste mei 1971 schreef het curatorium een brief aan de ouders, waarin ook van haar kant werd gewezen op de plannen om tot een nieuwe opzet te komen: de Vereniging zou per 1 januari 1972 het internaat gaan verhuren aan een stichting. (53)

Intussen was het al juni, en naderde het einde van de cursus 1970/1971. Iedereen was druk in de weer en vol goede moed, maar zo'n patronerend lichaam was er nog allerminst, om nog maar te zwijgen over die stichting.

Hangen en wurgen

Fase 9 – Op weg naar de Stichting

De oc bevestigde op 4 juni 1971 aan de voiz wat er allemaal gebeurd was en benadrukte de noodzaak om een instelling te vinden, die bereid zou zijn deel te nemen in het bestuur van een stichting en verantwoordelijkheid op zich te nemen voor het beleid en de doelstelling van het internaat: huisvesten en opvoeden van de internisten in een christelijke geest.

Of de voiz maar mee wilde denken om een instelling te vinden die voor een dergelijke patronage in aanmerking zou kunnen komen? (54)

Mutaties bij de directie en in het curatorium

Van Dulm had intussen niet stil gezeten en had zijn oud-collega J.J. Stam als adjunct-directeur voorgedragen. De curatoren benoemden hem op 23 juni 1971 voorlopig voor één jaar, als adjunct-directeur/hoofdgouverneur. Stam zou vooralsnog extern blijven.

Van Dulm gokte voor september 1971 op totaal 75 internisten, maar op 23 juni waren het er nog maar 59.

Voorzitter De Waal Malefijt gaf intussen te kennen, dat hij zijn functie wilde neerleggen. Tijdens de volgende curatorenvergadering, op 1 oktober 1971, droeg hij het voorzitterschap over aan curator A.E.M. Aldus, die het wel wilde waarnemen zolang er geen nieuwe voorzitter was.

Hangen en wurgen

Na al dat vergaderen over het internaat werd er nu weer eens wat meer over de scholen gepraat, en over de bouwplannen. Ook wilde men zich gaan beraden over de toekomstige functie van het curatorium. (55)

De oc werkte aan de voorbereiding voor een stichting. Men polste of er in het bestuur van zo'n lichaam eventueel ook een curator zou willen plaatsnemen.

De curatoren vonden dat zulks wel zou kunnen worden overwogen, maar dan alleen in de positie van niet-verantwoordelijke observant.

Een onzekere periode

Van der Heide werd bij al dit gepraat wat onrustig. Hij wilde resultaten zien. Hij herinnerde de curatoren er nog eens aan, dat vastgehouden diende te worden aan een degelijke, nieuwe opzet uiterlijk per 1 januari 1972. Zoniet, dat zou het internaat per juli 1972 dicht moeten gaan. (56)

Mooier zou het zijn geweest, als vóór aanvang van de cursus 1971/1972 al zekerheid over zo'n nieuwe opzet had bestaan. Maar die zekerheid was er nog niet. En die 75 internisten waar Van Dulm over had gesproken, waren er ook niet: het zouden er per september 1971 62 zijn, 39 van vorige jaren en 23 feuten.

De op te richten stichting zou moeten worden gepatroneerd door een instelling die, zo had de oc het in haar brief aan de voiz geformuleerd, mee

Hangen en wurgen

wilde besturen en verantwoordelijkheid op zich wilde nemen voor het beleid en de doelstelling van het internaat.

Van alle kanten werd er aldus nagedacht en gezocht.

En toen kwam er, in de zomer van 1971, een dergelijk lichaam uit de lucht vallen.

Elbers en de Vaboo

Dat lichaam was de Vereniging Algemene Bond van Ouders en Opvoeders te Den Haag (kortweg VABOO). Maar die VABOO viel niet rechtstreeks uit de lucht. Haar presentatie was een indirect uitvloeisel van privégesprekken van Van Dulm met een oud-collega uit de marine, de vlagofficier R.M. Elbers, waarbij onder andere naar voren was gekomen, dat het internaat een patronerend lichaam nodig had.

Of het aan Van Dulm bekend was, dat Elbers zelf bij de VABOO betrokken was, weten wij niet maar wél staat vast dat Van Dulm de internaatssperikelen niet met - specifiek - het oog op de VABOO naar voren heeft gebracht. Sterker nog: Van Dulm stond zelf niet alleen geheel buiten de VABOO; toen hij gaandeweg meer VABOO-exponenten leerde kennen, werd hem steeds duidelijker dat hij er niet veel van moest hebben. (57)

De VABOO was nog een vrij jonge instelling waar in de zomer van 1971 nog weinig over bekend geworden was.

Hangen en wurgen

Elbers was, hoewel hij het voorzitterschap slechts kort had bekleed, medio 1971 nog wel een boegbeeld van de VABOO. Maar hij was in de eerste plaats een bevlogen oud-marineman, en de verhalen van Van Dulm, als zou het internaat voortdurend op de rand van sluiting hebben gebalanceerd, alarmeerden hem nogal.

Hij had vernomen dat de oud-zeeofficier W.C. Lemaire erover had gedacht om zijn krachten aan het internaat te geven (dat was jammer genoeg niet doorgegaan), maar in ieder geval waren er nu twee andere oud-zeeofficiëren in de leiding: C.Ph. van Dulm en J.J. Stam.

Elbers zag het internaat niet alleen als een voornamelijk door oud-zeeofficiëren gerunde civiele instelling (een soort cluster van marine-invloed in de civiele maatschappij). Hij zag het internaat eveneens als een soortement kweekvijver voor de toekomst, allereerst wellicht voor de marine, maar zeker ook voor de gehele toekomstige Nederlandse samenleving.

Die kweekvijver mocht niet verloren gaan. Elbers sloeg alarm en stelde zich, uit naam van de VABOO, in verbinding met de bestuurders van het internaat: het curatorium. (58)

Een onduidelijk contact

Over het contact tussen VABOO en curatorium staat, voor zover wij hebben kunnen nagaan, niets vast. Noch bij de een, noch bij de ander is er iets over

Hangen en wurgen

genotuleerd. Het enige stuk dat, op een vrij triviale manier, naar dit contact refereert, is een brief van 5 januari 1972 van Elbers aan de oud-leden van de oc waarin hij een exposé geeft van de loop der zaken sinds de zomer van 1971. Elbers schrijft: 'In de loop van afgelopen zomer is contact ontstaan met bestuursleden van de VABOO te Den Haag.' We komen aanstonds op deze brief terug. (59)

Begin januari 1972 zou gaan blijken, dat de VABOO de neiging vertoonde, de oc op afstand te houden. Als het contact van de VABOO met het curatorium op enig moment in die zomer van 1971 via de oc zou hebben gelopen, dan is een dergelijk intermediair waarschijnlijk zeer oppervlakkig, en van zeer korte duur geweest. Het is aannemelijker, dat Van Dulm Elbers bij de curatoren heeft geïntroduceerd. (60)

Het curatorium en de Vaboo

Het curatorium, dat hebben wij gezien, was wel benieuwd met welke patronerende instelling het in zijn verdere contact met de op te richten stichting te maken zou krijgen.

Nu presenteerde zich een oud-vlagofficier van de marine. Andere bestuursleden van de VABOO waren de Haarlemse zenuwarts P.H. Esser en nog een Haarlemse arts, H.C. Moolenburgh; voorts mr. C.J.A. Hoek, hoofdambtenaar bij de Directie Kinderbescherming van het ministerie van Justitie. (61)

Hangen en wurgen

Het curatorium had toen - zomer 1971 - echter nog geen kennis kunnen nemen van een vrij smalend artikel in de *Haagse Post* van 22 september 1971, waarin de VABOO werd afgeschilderd als een bond van nogal behoudend georiënteerde, verontruste ouders die zich fel keerde tegen recente ontwikkelingen binnen de aloude ncsv. Ouders werden gewaarschuwd over toestanden in de zomerkampen op het gebied van seks en drugs. (62)

Welnu, de VABOO-bestuurders leken achtenswaardige figuren en een veldtocht tegen seks en drugs sprak de curatoren eigenlijk ook wel aan. Maar er kwam gedurende het najaar 1971 nog meer publiciteit los over de VABOO.

Op 11 november 1971 verscheen er een artikeltje in *Trouw*. Daarin kwam naar voren dat de VABOO zich niet alleen tegen kwalijke tijdsverschijnselen als seks en drugs keerde, maar ook tegen pornografie, abortus, het verpolitiekte onderwijs, het zogenaamde kritisch denken, de anti-autoritaire opvoeding en de eenzijdige voorlichting via radio en TV.

Moolenburgh werd genoemd als de motor van de anti-ncsv activiteiten, die overigens op touw waren gezet met gebruikmaking van het adressenbestand van de ncsv, dat onder valse voorwendselen aan de ncsv was ontfutseld.

Dit artikel was qua toonzetting sterk relativerend, de kop luidde dan ook: 'Boze verhalen over de ncsv sterk overdreven.'

Hangen en wurgen

Op 1 december 1971 volgde er een artikel in *NRC/Handelsblad*, waarin de VABOO werd genoemd als felle tegenstander van de NCSV. Enkele figuren uit de NCSV kwamen nu aan het woord. Volgens hen kon iemand die zich christen noemt, niet om de politiek heen. Dát was nu weer iets, wat de curatoren niet zo graag wilden horen: het was immers nog steeds zó, dat op school iedere betrokkenheid met politiek werd vermeden. Maar goed - als één van de verdedigers van de NCSV werd dr. H. Schamhardt genoemd, en die naam had voor de curatoren weer een zeer geruststellende klank. (63) De curatoren waren niet écht gealarmeerd, maar ze waren toch op z'n minst behoedzaam geworden. Uit hun verdere handelen en communiceren zou dat zonneklaar blijken.

De Stichting Jongensinternaat i.o.

De hierboven genoemde publiciteit over de VABOO speelde aldus op 22 september, 11 november en 1 december 1971.

In de tussentijd bereidde men de formering van de stichting die het internaat moest gaan exploiteren met voortvarendheid voor. Daarbij ontstond een vreemde, tweeslachtige situatie. Terwijl op de inschrijvingsformulieren voor de cursus 1971/1972 al melding was gemaakt van een 'nieuwe stichting' per 1 januari 1972, vergaderde het curatorium op 1 oktober 1971 nog over een verhoging van het internaatsgeld per 1 januari

Hangen en wurgen

1972. Men kan zich afvragen, of dat nu nog een kwestie voor het curatorium was.

In een volgende curatorenvergadering, op 17 november 1971, werd de laatste hand gelegd aan de redactie van een overeenkomst van verhuur, en een week later, op 25 november 1971 vond de eerste vergadering van het stichtingsbestuur plaats. (64)

Het stichtingsbestuur was gerekruteerd uit drie componenten: een groep oud-internisten; een delegatie van de ouders en de VABOO.

De volgende personen waren ter vergadering aanwezig:

Namens de oud-internisten: F.H. Schweers (mr. L. van Nouhuys was afwezig; hij zou zich weldra terugtrekken).

Namens de ouders: P. Scheer en mevrouw H.A. te Pas-Hillenaar.

Namens de VABOO: R.M. Elbers en H.C. Moolenburgh (ir. E.J. IJzerman was afwezig).

Namens het internaat waren Van Dulm en Stam aanwezig, alsmede mevrouw Van Dulm.

En tenslotte was er van VABOO-zijde nog iemand aanwezig, die geen bestuursfunctie in de stichting zou hebben, maar die ter vergadering het hoogste woord had: L.H. Berg. (65) Verderop in ons relaas zal hij nog een prominente rol gaan spelen.

Hangen en wurgen

Sterke inbreng van de Vaboo

Nadat Elbers en Scheer zich bereid hadden verklaard respectievelijk voorzitter en secretaris van de stichting te worden, keurde men de statuten goed. Maar eerst kondigde Elbers nog iets aan, waarover in het geheel niet was gestemd; dat bleek dus een voldongen feit: de administratie van het internaat en 'de distributie van stukken' zou door het bureau in Den Haag worden gedaan.

Het bureau in Den Haag? Daarmee bleek de Laan van Meerdervoort nummer 17 bedoeld te worden, niets meer of minder dan het hoofdkwartier van de VABOO.

Dan werd er gesproken over aspecten van de exploitatie van het internaat: onder andere de verhuur van het gebouw gedurende de komende zomervakantie aan een Amerikaanse organisatie.

Nu kwam de heer L.H. Berg aan het woord. Er zou een projectbureau op het internaat worden ingesteld, dat kampen in Nederland zou organiseren (ook wellicht in Zeist, zoals hierboven bedoeld voor die Amerikaanse organisatie); dat de *public relations* voor het internaat en de werving van nieuwe internisten in binnen- en buitenland zou verzorgen.

Men kan de vraag stellen, waarom het adressenbestand en de verdere administratie van het internaat zo nodig naar Den Haag moesten verhuizen, als die activiteiten van zo'n projectbureau nu juist in Zeist, op het internaat

Hangen en wurgen

zouden plaatsvinden. Die vraag werd ter vergadering misschien ook wel gesteld, maar genotuleerd is hij in ieder geval niet.

Op 2 december 1971 werd de oprichtingsakte van de Stichting Jongensinternaat gepasseerd, ten kantore van notaris mr. M.A. van Rhijn.
(66)

Mistige communicatie

Op 15 december 1971 kregen de ouders eindelijk een brief van het curatorium over de verdere gang van zaken op het internaat, vanaf 1 januari 1972. Deze brief, die gestoeld was op een definitieve bespreking tussen curatorium en stichtingsbestuur een week eerder, was - wederom - een bedroevend staaltje van non-communicatie van secretaris Pouwer.

Pouwer vermeldde wél, dat de leden van de Vereniging op 30 november het curatorium hadden gemachtigd de exploitatie van het Internaat per 1 januari 1972 aan de Stichting Jongensinternaat Zeist over te dragen. Hij vermeldde tevens het passeren van de stichtingsakte. Ook stipuleerde hij dat er aldus geen directe relatie tussen de Vereniging en het jongensinternaat *als instituut* meer zou bestaan. En hij noemde de leden van het stichtingsbestuur.

Maar wat hij zorgvuldig vermeed te vermelden waren twee zaken: Ten eerste dat de ouders, zodra ze van de schrik van dit alles zouden zijn gekomen, nog een kort aanvullend briefje zouden krijgen, met

Hangen en wurgen

mededelingen over verhoging van het internaatsgeld. En ten tweede - bepaald nóg belangrijker! - vermeed Pouwer ook maar enige informatie te geven over hoedanigheid en achtergrond van de bestuursleden van de stichting. Dat drie bestuursleden (waaronder de voorzitter) exponenten van de VABOO waren, bleef dus vooralsnog voor de ouders verborgen.

Op 20 december 1971 volgde toen nog dat aanvullende briefje over verhoging van het internaatsgeld, waar nota bene al op 1 oktober over was vergaderd. (67)

Vier dagen later liet het curatorium een persbericht uitgaan, waar men binnen het stichtingsbestuur (zoals later zou blijken) woedend over werd. Wij weten niet precies wát die woede heeft opgewekt, maar vermoeden dat ook hier het ontbreken van vermelding van betrokkenheid van de VABOO de heren Elbers en Moolenburgh dwars heeft gezeten.

Het persbericht hield een summier overzicht van de situatie vanaf het voorjaar 1969 in, en de stichting werd omschreven als te zijn opgericht door ouders en *belangstellenden*. (68)

Hangen en wurgen

Fase 10 – De nieuwe opzet vanaf 1 januari 1972

Het werd 1972. We komen nu terug op de brief d.d. 5 januari 1972 van R.M. Elbers aan de oud-leden van de oc, waarin alles wat er nu aan de orde was, nog eens werd opgesomd en uitgelegd. We hadden al verondersteld, dat de VABOO-leden van het stichtingsbestuur de oc op afstand schenen te willen houden. Hoe kwamen wij aan dat idee?

We hebben daar drie indicaties voor:

- de brief was nadrukkelijk gericht aan de *oud-leden* van de oc. Ze moesten dus beseffen, zo lijkt het, dat de oc voorgoed tot het verleden behoorde. (Verderop in de brief wordt er ook weer over de *toenmalige* oc gesproken);
- ten tweede was er pas op de valreep, in het laatste punt van de brief (nadat er maar liefst dertien punten aan voorafgingen) sprake van een woord van dank voor alle inspanningen van de oc;
- ten derde refereerde Elbers, in verband met de totstandkoming van de statuten voor de nieuwe stichting, aan het contact tussen VABOO en curatoren. Niets over de oc.

Terwijl later zou blijken dat de VABOO haar invloed op het internaat juist legitimeerde op grond van een door de oc op 7 mei 1971 geformuleerde omschrijving. (69)

Hangen en wurgen

De invloed van de Vaboo

De VABOO nam aldus het patronaat op zich. Wat moest daar nu onder worden verstaan? Het beste kan het als volgt worden omschreven: De doelstellingen van de VABOO doen doorklinken in het bestuurlijk beleid voor, in dit geval, het internaat in Zeist. Het ging daarbij om bescherming van de jeugd naar conservatieve normen en waarden, met een christelijke achtergrond.

En er zat nog meer aan dat patronaat vast. Zoals de VABOO geïnteresseerd was geweest in het adressenbestand van de NCSV, zo wilde men ook de mogelijkheid hebben, vanuit het VABOO-kantoor in Den Haag allerlei zaken van het internaat te bestieren. Daarvoor diende immers de administratie (met uiteraard het adressenbestand van de ouders) naar Den Haag te verhuizen.

Herinnerd wordt nu aan de précaire situatie van de NCSV. Waar moesten de kinderen uit de gelederen van de NCSV nu op kamp gaan? Elbers had hier iets op bedacht. In zijn brief van 5 januari vermeldde hij: 'Er is serieus contact met een instelling die in het zomerseizoen het gehele gebouw met terreinen wil huren voor vakantieoelinden. Dit zal uiteraard het budget zeer ten goede komen.' (70)

Dat dit soort ontwikkelingen ter hand zouden worden genomen door een in het internaat gevestigd projectbureau werd in de brief niet vermeld. Maar in

Hangen en wurgen

de eerste vergadering van het stichtingsbestuur op 25 november 1971 had de heer Berg er al uitgebreid gewag van gemaakt.

Begin februari 1972 was dat projectbureau een feit. (71)

De invloed van de oud-internisten

Medio februari 1972 kwam plotseling het bericht dat Van Nouhuys zich uit het stichtingsbestuur terugtrok. Het bleef onduidelijk wat daarvan de reden was, maar jammer was het wél: Van Nouhuys, een zeer bedachtzame figuur, leek een goed tegenwicht te vormen ten opzichte van Schweers, die men moeilijk bedachtzaam kon noemen. De invloed van de zijde van oud-internisten werd nu dus verder uitsluitend door Schweers bepaald. En Schweers was op belangrijke momenten dikwijls niet beschikbaar omdat hij als belangrijk bestuurder in de sportwereld veelvuldig in het buitenland vertoefde. (72)

Een Haagse vergadering

Begin maart 1972 vergaderde het stichtingsbestuur. Niet op het internaat, maar aan de Laan van Meerdervoort in Den Haag, ten kantore van de VABOO. Bij afwezigheid van Schweers waren de enige niet-VABOO exponenten (afgezien van het echtpaar Van Dulm, in feite geen bestuursleden) mevrouw Te Pas-Hillenaar en Scheer.

Hoofdpunt was: kennismaking met het VABOO-bestuur.

Hangen en wurgen

Ook nu belichtte Elbers het contact van het VABOO-bestuur met het curatorium, en repte hij niet éénmaal over de oc. Maar Scheer en mevrouw Te Pas raakten pas écht verwonderd, toen de heer Berg het woord nam. Hij zag kans om alle aanwezigen de stuipen op het lijf te jagen aan de hand van een grote hoeveelheid onthutsend materiaal. Het zag ernaar uit 'dat het in Nederland de verkeerde kant dreigde op te gaan'. (73)

Het bleef een vrij abstract relaas, maar tijdens de discussie die erop volgde kwam voor een goed verstaander toch wel vrij duidelijk naar voren dat die uiteenzettingen van Berg een politieke lading hadden. En dat was een extreem rechts georiënteerde lading.

Scheer en mevrouw Te Pas gingen met gemengde gevoelens naar huis. Ze begonnen te vermoeden, waarom het curatorium in haar communicatie zorgvuldig had vermeden, de VABOO met name te noemen.

In wat voor milieu was het internaat eigenlijk terechtgekomen?

* * *

Hangen en wurgen

Aanhangsel I – Tijdtabel ‘Hangen en wurgen’

Fase 1 – Het einde van het internaat per 1 september 1969 lijkt in zicht

21.5.1968	Curatoren bespreken eerste rapport Bosboom & Hegener.
sept. 1968	Aanvang cursus 1968/1969 met 55 internisten.
27.11.1968	Curatoren bespreken: (1) ‘Kleine principiële nota’ van Bosboom & Hegener en (2) memorandum van Steenstra.
13.12.1968	Brief curatorium aan ouders over sluiting internaat of voortzetten met internaatsgeld à € 8.000,- (s.v.p. antwoord vóór 15.1.1969).
10.2.1969	Curatoren bespreken reactie ouders op verhoging internaatsgeld tot f 8.000,-: de helft accepteerde het. Conclusie van curatoren: te weinig respons; dus internaat sluiten per 1.9.1969 en dan gebouw verkopen of verhuren.
17.2.1969	Curatoren twijfelen toch weer over sluiten of niet.
24.2.1969	Ledenvergadering (ouders van externe leerlingen); ze krijgen te horen dat het internaat dicht gaat per 1.9.1969.

Hangen en wurgen

- 26.2.1969 Een aantal ouders krijgt op een ouderdag te horen dat er een brief aan hen op komst is: internaat dicht per 1.9.1969.
- 27.2.1969 Brief curatorium aan ouders over sluiting per 1.9.1969 met uitnodiging voor een vergadering in Hotel Figi op 21.3.1969 met het oog op nadere uitleg (o.a. voorwaarden voor eventueel opschorten beslissing).

Fase 2 – Ouders en oud-internisten komen in actie

- 21.3.1969 Vergadering in Hotel Figi.
- 21.3.1969 Ouders vormen het Actiecomité Continuering Jongensinternaat en roepen alle ouders op voor een vergadering op 3.4.1969.
- 3.4.1969 Vergadering Actiecomité; A.J. de Jong en A.H.B. Bienemann geven uitleg aan hun activiteiten ter redding van het internaat; voorts vormt men een oudercommissie (oc) welke voortaan gesprekspartner van het curatorium zal zijn.
- 14.4.1969 Vergadering curatorium (nog met Actiecomité): het curatorium besluit vooralsnog tot voortzetting van het internaat (cursus 1969/1970) onder andere naar aanleiding van de inspanningen van de heren De Jong en Bienemann alsook mr. H.P.H. Nitschmann van de oc.

Hangen en wurgen

- 16.4.1969 Actiecomité doet verslag aan de ouders over voortzetting (laatste stuk van Actiecomité, verder is alleen sprake van de oudercommissie (oc)).
- 6.5.1969 Twee oud-internisten, F.H. Schweers en jhr. G. Krayenhoff richten zich tot alle oud-internisten met een plan tot oprichting van een vereniging van oud-internisten en vorming van een ondersteuningsfonds.
- 31.5.1969 Voorbarig interview ds. Steenstra in *Elseviers Weekblad*: 'Zeister instituut van ondergang gered'.
- 7.6.1969 Voorlopige (informele) oprichting Vereniging Oud-Internisten Zeist (voiz)
(Samenwerking oc en voiz verloopt vooralsnog vrij stroef).

Fase 3 – Een onzekere cursus 1969/1970

- 17.6.1969 Vergadering curatorium, oc en directie internaat over de financiële onderbouwing van de komende cursus 1969/1970; penningmeester Van der Heide is niet tevreden en voorziet een exploitatietekort cursus 1969/1970 van
f 30.000,-.
- 23.6.1969 Van der Heide slaat alarm; hieruit resulteert een ultimatum.

Hangen en wurgen

- 20.8.1969 Curatoren vergaderen over dit ultimatum aan de oc om vóór 1.12.1969 aanzuivering van dat voorziene tekort ad f 30.000,- te garanderen; zoniet, dan zou zeker de cursus 1970/1971 op de tocht staan.
- sept.1969 Aanvang cursus 1969/1970 met 42 internisten.
- 9.9.1969 Vergadering oc met leden van het curatorium en de directie van het internaat over aanvangsproblemen met de adjunct-directeur Van Dulm.
- 1.10.1969 Ds. Steenstra meldt in een curatorenvergadering dat hij over de lopende cursus 1969/1970 een exploitatietekort ad f 50.000,- verwacht. Curatoren herhalen het ultimatum van 20.8.1969: een gegeden dekkingsvoorstel, anders sluiting per 1.9.1970.
- 19.11.1969 Penningmeester Van der Heide verklaart in een curatorenvergadering dat na twee maanden al een exploitatietekort van f 26.000,- was ontstaan. Als dat niet onmiddellijk kan worden aangezuiverd, stelt hij zijn mandaat ter beschikking. Paniek bij het curatorium.

Fase 4 – Toch weer hoop

- 20.11.1969 Vergadering curatorium, oc en directie internaat over een plan: een op de ouders en oud-internisten gerichte obligatielening ad f 60.000,-.
Ds. Steenstra is intussen defaitistisch over reddingspogingen.

Hangen en wurgen

- 15.12.1969 Vergadering curatorium, oc en directie internaat: definitief besluit tot uitschrijving obligatielening; voorts besluit het 60-jarig bestaan op 4 april 1970 toch te vieren.
- 17.1.1970 Definitieve oprichting Vereniging Oud-internisten Zeist (voiz).

Fase 5 – De cursus 1970/1971 staat op de tocht

- 1.2.1970 Ds. Steenstra presenteert aan curatorium en oc een nota over de toekomst van het internaat, met kritiek op recent aannamebeleid van Van Dulm.
- 23.3.1970 Vergadering oc met enkele curatoren en Van Dulm; slecht nieuws: de obligatielening raakt niet vol ingetekend; onenigheid tussen Van der Heide en Schweers; er zijn te weinig aanmeldingen en het internaatsgeld moet worden opgetrokken naar f 7.500,- tot f 9.000.-.
- De leningsovereenkomst Stichting Hulp Jongensinternaat aan de Vereniging kwam intussen wel tot stand.
- 4.4.1970 Viering 60-jarig bestaan (een groot succes).
- 8.4.1970 Penningmeester Van der Heide vreest dat het tekort aan aanmeldingen voor de cursus 1970/1971 betekent dat het internaat per 1 september 1970 zal moeten sluiten. Als men wil doorgaan, dan zonder hem. Men beweegt hem om hoe dan ook aan te blijven.

Hangen en wurgen

4.6.1970 Vergadering curatorium; de obligatielening raakt nog steeds niet vol ingetekend; er blijven te weinig aanmeldingen. Uiterlijk eind juli zal men moeten beslissen over al dan niet sluiten van het internaat per 1.9.1970.

21.7.1970 Ds. Steenstra komt te overlijden.

Fase 6 – Opnieuw weer enige hoop

1.8.1970 De secretaris van de oc A.H.B. Bienemann geeft een nieuwe impuls door een beleidsnota, een 'praatpapier' te lanceren: een vrij onorthodoxe benadering van de problematiek.

6.8.1970 Vergadering curatorium, oc en Van Dulm (gedeeltelijk aanwezig). Bienemanns beleidsnota wordt besproken. Er zijn twijfels over Van Dulm, maar men benoemt hem toch als opvolger van Steenstra. Van Dulm zélf verrast de aanwezigen: Het internaat kán niet worden gesloten, gezien zijn beloftes aan aspirant-ouders. En Van Dulm verlangt opheffing van de koppeling school-internaat.
De curatoren besluiten de beslissing over al dan niet sluiten van het internaat uit te stellen tot hun vergadering op 5.10.1970.

sept.1970 Aanvang cursus 1970/1971 met 57 internisten.

Hangen en wurgen

- 1.9.1970 Aangezien die beslissing op 5.10.1970 zou gaan over eventueel sluiten *aan het eind* van de cursus 1970/1971, leek het erop, dat die zojuist aangevangen cursus, nu onder eenhoofdige leiding van Van Dulm, hoewel wellicht het laatste jaar van het internaat, toch werd voortgezet.
- 5.10.1970 Vergadering curatorium en oc; men stelt zich positief op: de curatoren zien een mogelijkheid het exploitatietekort van de cursus 1969/1970 in de toekomst weg te werken en de heren Bienemann en De Jong zijn bereid samen het niet-geplaatste deel van de obligatielening (f 20.000,-) voor hun rekening te nemen.
- Fase 7 – Het gaat toch weer de verkeerde kant op
- 14.1.1971 Vergadering curatorium. Slechte berichten uit het internaat: Van Dulm kan het niet aan en bovendien moet hij Wiersma ontslaan.
De lening van de Stichting Hulp Jongensinternaat aan de Vereniging wordt intussen doorgevoerd.
- 23.3.1971 Geheime vergadering curatorium. Spanningen tussen oc en Van Dulm; rector Dekker beklagt zich over de internisten. De curatoren overwegen om het internaat toch maar te sluiten per 1.9.1971.

Hangen en wurgen

30.3.1971 Vergadering curatorium en oc. De situatie op het internaat verslechtert verder. Is het wel verantwoord om nog internisten te werven? Het curatorium zal zich beraden.

Fase 8 – De term ‘verhuur’ valt

4.4.1971 Secretaris Van der Heide lanceert een nota over toekomstige exploitatie en financiering van het internaat en noemt de wenselijkheid van verhuur van het internaat aan een afzonderlijke rechtspersoon.

7.4.1971 Geheime vergadering curatorium. Naar aanleiding van het besprokene op 30.3.1971 wilde het curatorium het internaat aan het eind van de cursus 1971/1972 sluiten, tenzij er per september 1971 tenminste 75 internisten zouden zijn. Nu bespreekt men de nota-Van der Heide en komt tot een nieuw dilemma: verhuur of verkoop!

13.4.1971 Tweede vergadering in Hotel Figi: ouders, oc en enkele curatoren. De oc wilde de motivering van de ouders sonderen met betrekking tot voortzetting internaat. Nabespreking (zonder de ouders) met enkele curatoren: nu ging het om de nota-Van der Heide.

15.4.1971 Geheime vergadering curatorium. men stelt een ultimatum aan de oc op: vóór 10.5.1971 uitspraak over verhuurplan, anders sluiting internaat per 1.8.1972.

Hangen en wurgen

- 16.4.1971 Het ultimatum (gedocumenteerd met cijfers) wordt verstuurd.
- 20.4.1971 Curatoren vergaderen met Van Dulm, die twee marinemannen noemt als mogelijke versterking leiding van het internaat.
- 7.5.1971 Brieven oc aan curatorium en ouders over verhuur internaat en noodzaak zoektocht naar lichaam voor *patronage*.
- 13.5.1971 Vergadering curatorium; men stelt vast dat de oc tijdig op het ultimatum is ingegaan.
- 15.5.1971 Vergadering voiz met Van Dulm; de voiz is geïnteresseerd in deelname aan eventuele *patronage*.
- 21.5.1971 Brief curatorium aan ouders over plan tot verhuur internaat aan een aparte stichting per 1.1.1972.

Fase 9 – Op weg naar de Stichting

- 4.6.1971 Contact oc en voiz over urgentie zoektocht naar lichaam voor *patronage*.
- 23.6.1971 Curatoren benoemen J.J. Stam tot adjunct-directeur/hoofdgouverneur.
- 29.7.1971 Van der Heide wordt ongeduldig.

Hangen en wurgen

- Zomer 1971 Privégesprekken tussen Van Dulm en een collega uit de marine (R.M. Elbers) voeren in de richting van een lichaam voor patronage: de VABOO.
- sept.1971 Aanvang cursus 1971/1972 met 62 internisten.
- 22.9.1971 Negatieve publicatie over de VABOO in de *Haagsche Post*.
- 1.10.1971 Vergadering curatorium o.a. over verhoging internaatsgeld per 1.1.1972. Voorzitterschap gaat van J.H. de Waal Malefijt over op A.E.M. Aldus.
- 11.11.1971 Negatieve publicatie over de VABOO in *Trouw*.
- 17.11.1971 Curatoren concipiëren overeenkomst van verhuur internaat aan een stichting.
- 25.11.1971 Eerste vergadering bestuur Stichting Jongensinternaat i.o.; aanwezig enkele personen namens oud-internisten, ouders, directie internaat en VABOO.
- 30.11.1971 Leden van de Vereniging machtigen het curatorium om de exploitatie van het internaat over te dragen aan een stichting.
- 1.12.1971 Negatieve publicatie over de VABOO in *NRC/Handelsblad*.
- 2.12.1971 De oprichtingsakte Stichting Jongensinternaat wordt gepasseerd.

Het Internaat | Bijlage bij hoofdstuk 13

Hangen en wurgen

- 15.12.1971 Brief van curatorium aan ouders over de gang van zaken op het internaat vanaf 1.1.1972.
- 20.12.1971 Aanvullende brief van curatorium aan ouders over verhoging van het internaatsgeld per 1.1.1972.
- 24.12.1971 Het curatorium lanceert een persbericht over de situatie met betrekking tot het internaat, dat slecht valt bij het stichtingsbestuur.

Fase 10 – De nieuwe opzet vanaf 1 januari 1972

- 1.1.1972 De exploitatie van het internaat gaat over op de Stichting Jongensinternaat te Zeist.
- 5.1.1972 Brief van R.M. Elbers aan de ‘oud-leden van de oc’. Hij wil de oc kennelijk op afstand houden.
- 9.3.1972 Vergadering van het Stichtingsbestuur in het VABOO-kantoor in Den Haag, ter kennismaking met het volledige VABOO-bestuur. Er rijzen twijfels.

xxx

Aanhangsel II – Betrokkenheid van het D.J. van Aalstfonds

Hangen en wurgen

Oneigenlijk beroep op het fonds

Ter dekking van het exploitatietekort 1969/1970 zou de Stichting Hulp Jongensinternaat f 60.000,- lenen aan de Vereniging. Deze lening speelde aldus ter financiering van een eenmalig tekort.

Het geld zou moeten worden verkregen door een obligatielening uit te schrijven onder ouders en oud-internisten, tegen acht procent, in 100 coupures à f 600,- met een looptijd van 1 mei 1970 tot 1 mei 1973.

Men keek hierbij dus drie jaar vooruit.

Het kwam erop neer dat de Stichting Hulp Jongensinternaat de Vereniging te hulp schoot.

Maar het curatorium realiseerde zich wel, dat die hele opzet verre van zeker was: nog afgezien van de vraag of de vereiste obligatielening wel van de grond zou komen, was er weinig zekerheid of de rente- en aflossingsverplichtingen wel zouden worden nagekomen. Die kwamen namelijk ten laste van de exploitatie van het internaat.

Het curatorium kwam toen van haar kant met een soort contraprestatie, ter leniging van die onzekerheid.

Eventuele tekortkomingen in die rente- en aflossingsverplichtingen zouden door de Vereniging worden opgevangen, waarvoor het curatorium het Van Aalstfonds dacht te kunnen gebruiken. Een garantie dus. Maar wél een gedeeltelijke: voor 50 procent.

Hangen en wurgen

Hier was duidelijk sprake van oneigenlijke aanwending van het Van Aalstfonds.

Overigens: uiteindelijk heeft de Vereniging slechts

f 34.200,- geleend van de Stichting Hulp Jongensinternaat: het bedrag waarop de obligatielening bleef steken.

De notulen van een curatorenvergadering op 4 maart 1971 vermelden:

‘De Vereniging heeft van de Stichting Hulp Jongensinternaat nu f 34.200,- geleend à 8 procent. De Vereniging is voor de helft van de hoofdsom, dus f 17.100,- garant via het Van Aalstfonds. Zolang de exploitatie van het jongensinternaat nadelig is, wordt maximaal f 17.100,- afgelost. Voor zover de rente à 8 procent niet of niet geheel uit de exploitatie kan worden betaald, wordt deze gehalveerd.’ (74)

Nog een aanval op het fonds

Tenslotte nog dit. Op 6 mei 1969 hadden Schweers en Krayenhoff zich tot de oud-internisten gericht met een plan tot oprichting van een ondersteuningsfonds. In hun voortvarendheid suggereerden ze toen de mogelijkheid om eventueel ook het Van Aalstfonds aan te spreken. Dat was echter een misvatting. In die vorm is het verder ook niet meer aan de orde geweest. (75)

Hangen en wurgen

Hangen en wurgen

Noten - Hangen en wurgen

- 1) Markering hang-en-wurgperiode Pasen 1969 tot januari 1972 (eigenlijk met een voorgeschiedenis vanaf het voorjaar van 1968): INF 37; interesse verloren: heel veel aandacht was nodig bij de vraag of men de twee scholen nu formeel moest samenvoegen of niet, hetgeen weer verband hield met problemen rondom het bevriende Revius lyceum in Doorn; bij dit alles waren de voortdurende problematische berichten over het internaat uiteraard niet zeer welkom.
- 2) Zorgen curatorium over het al dan niet samenvoegen van de twee scholen: Van Diggelen 90; gegevens rapportering B&H: Geheime notulen CV 21.5.1968, A-Lyceum CCZ; reacties aanwezigen: Ibid.; er zat één enigermate positief element in de rapportering: B&H meende dat er geen aanwijzingen waren dat de vraag naar internaten in de komende jaren zou afnemen.
- 3) Besluiten in overleg met Steenstra (curator Aldus besprak dit met hem): Notulen CV 27.6.1968, A-Lyceum CCZ.
- 4) September 1968: 55 internisten: Notulen CV 3.9.1968, A-Lyceum CCZ; memorandum Steenstra versus nota B&H: Notulen CV 27.11.1968, A-Lyceum CCZ; drie aanbevelingen: Ibid; zie ook: Nota inzake exploitatiemogelijkheden van een Jongensinternaat (door B&H) dd.23.11.1968, Dossier Onderzoek Internaten 1968, A-Lyceum CCZ.
- 5) Curatoren besluiten problematiek aan ouders voor te leggen en hen tot een uitspraak uit te nodigen: Notulen CV 27.11.1968, A-Lyceum CCZ; brief curatoren aan ouders dd.13.12.1968: Dossier Onderzoek Internaten 1968, A-Lyceum CCZ.
- 6) 23 ouders accepteerden f 8.000,-; 13 ouders reageerden niet en ouders van 10 internisten die eindexamen zouden doen, stonden buiten het dilemma: INF 43, Notulen CV 10.2.1969, A-Lyceum CCZ (in

Hangen en wurgen

- feite was het een vergadering van het moderamen: voorzitter, secretaris en penningmeester).
- 7) Omschrijving verwarring: Notulen CV 17.2.1969, A-Lyceum CCZ; ledenvergadering 24.2.1969: van het besprokene staan geen notulen ter beschikking; er bestaat slechts een formulering van het voornemen tot bespreking: Notulen CV 17.2.1969, A-Lyceum CCZ; 'op deze plaats en in deze vorm': deze terminologie was ingegeven door het in de laatste curatorenvergadering vaag geopperde idee om misschien in de toekomst nog weer een nieuw internaat te stichten 'op moderner basis'.
 - 8) Gebeurtenissen op ouderdag: INF 37; vgl. uitnodigingsbrief curatorium aan ouders dd.27.2.1969: Dossier Oudercommissie, A-Lyceum CCZ; deze brief geeft de indruk als zou op 21 maart 1969 éérs de vergadering in Figi, en vervolgens de ouderavond (met het het toneelstukje) hebben plaatsgevonden. Wij gaan ervan uit, dat die ouderavond op het laatste moment vervroegd is.
 - 9) Vergadering Figi, 21.3.1969; exclamatie voorzitter: INF 37; er waren ouders van 27 internisten aanwezig: brief Actiecomité aan ouders 23.3.1969, Dossier Oudercommissie, A-Lyceum CCZ.
 - 10) Oproep Actiecomité aan ouders dd.23.3.1969: Dossier Oudercommissie, A-Lyceum CCZ; tweeërlei voorwaarden: Ibid., INF 37; zie ook: brief curatorium aan de leden van de Vereniging dd.15.4.1969, A-GKW, Diversen; bij die 60 internisten werd steeds weer dat internaatsgeld ad f 8.000,- genoemd. Op 18.4.1969 ging er wederom een (vrij onhandig) persbericht van het curatorium uit, over het 'toch niet sluiten': Ibid.
 - 11) Personalia Actiecomité: INF 37; weldra zou eveneens mr. H.P.H. Nitschmann actief worden; Aldus en Van der Heide: Ibid.; geen hypotheek op het terrein: INF 43; obligatielening: INF 37.
 - 12) Het moderamen plus curator Aldus woonden de vergadering dd.3.4.1969 bij: Notulen CV 9.4.1969, A-Lyceum CCZ; verzoek Actiecomité aan curatorium beslissing op te schorten; aankondiging

Hangen en wurgen

- oudercommissie en suggestie tot permanente bemoeienis: brief Actiecomité aan curatorium dd.3.4.1969, Dossier Oudercommissie, A-Lyceum CCZ; contact oudercommissie met curatorium: zie notulen eerste gezamenlijke bespreking dd. 13.5.1969, A-GKW, Diversen; de oudercommissie werd aanvankelijk door een negental personen gevormd; per september 1969 waren dat naast de heren De Jong en Bienemann: mevrouw W.J. Samara-Willemse (Amstelveen), dr. L.J. Degenaar (Dubbeldam), dr. K. Modderaar (Zeist), en als adviseurs: mr. H.P.H. Nitschmann (Sao Paolo, Brazilië) en dr. A.A. Pit (Amsterdam): Dossier Oudercommissie, A-Lyceum CCZ.
- 13) Oudercommissie van adviserend naar besturend: Brief P.W. van der Heide aan A.J. de Jong en A.H.B. Bienemann, Dossier Oudercommissie, A-Lyceum CCZ; activiteiten mr. H.P.H. Nitschmann: Verslag vergadering Actiecomité Continuering Jongensinternaat dd.14.4.1969, Dossier Notulen CV, A-Lyceum CCZ; zie ook: reactie Van Bommel in brief dd.7.5.1969 aan administrateur Polet, Dossier Oudercommissie, A-Lyceum CCZ.
- 14) Datum beslissing continuering dd.14.4.1969: afgeleid uit brief Actiecomité aan ouders dd.16.4.1969 (laatste stuk Actiecomité), Dossier Oudercommissie, A-Lyceum CCZ. Ook het curatorium schreef aan de ouders: brief Curatorium dd.15.4.1969, Dossier Jongensinternaat Diversen, A-Lyceum CCZ.
- 15) Plannen tot oprichting van een Vereniging van Oud-Internisten Zeist (VOIZ): Rondschrijven Krayenhoff en Schweers dd.6.5.1969, Dossier Oudercommissie, A-Lyceum CCZ; interview met ds.Steenstra door (Constance de Varez): *EW* 31.5.1969.
- 16) Gegevens (informele) oprichtingsvergadering VOIZ: Verslag terzake dd.7.1969, Archief mr. H. van Dijk, Zeist; vreemde vermeldingen in interview: *EW* 31.5.1969: het internaat zou op Britse leest geschoeid zijn; het was in feite een opvoedingsinstituut; jongens die van andere scholen waren verwijderd zouden wel eens in Zeist terecht komen, maar die werden dan extra goed in de gaten gehouden; mevrouw

Hangen en wurgen

- Steenstra zou 's avonds met een ulevel rondgaan om de jongens goedennacht te wensen; de internisten kregen geen seksuele voorlichting, en hadden daar ook geen enkele interesse in; als de directeur met gasten in het pianokamertje binnenkomt, knipt hij even met zijn vingers, waarop de ijverig studerende internist opspringt, buigt, de piano dicht doet en er kaarsrecht naast gaat staan.)
- 17) Contact oudercommissie/VOIZ niet zo soepel; in de OC had men de neiging, het terrein van bemoeienis van de VOIZ duidelijk te beperken: brief A.H.B. Bienemann aan curatoren, leden OC, bestuursleden VOIZ en internaatsdirectie dd.23.6.1969 en - vooral - het antwoord daarop dd.26.6.1969 van W.C. Lemaire: A-GKW, Diversen; twee nieuw aangetrokken krachten: Notulen CV 29.5.1969 en 6.6.1969, A-Lyceum CCZ; per september trad alleen Van Dulm aan: Notulen CV 20.8.1969, A-Lyceum CCZ.
 - 18) Oudercommissie verantwoordelijk voor aanzuivering eventueel tekort exploitatierekening: Notulen CV 20.8.1969, A-Lyceum CCZ.
 - 19) Een (toch niet zo gefundeerde) afspraak: Notulen CV 20.8.1969, A-Lyceum CCZ; een archiefstuk terzake de doorstart: brief 23.6.1969 P.W. van der Heide aan OC, Dossier Oudercommissie, A-Lyceum CCZ (de voorlopige begroting was aan die brief gehecht); Van der Heide voelde zich onbevredigd: Ibid.; stand aanmeldingen per 1 juli 1969 slechts 24: lijst terzake, A-GKW, Diversen; per 1 september 1969: 43: Jaarverslag Vereniging 1969/1970, A-GKW, Diversen; Van der Heide had het exploitatietekort bij 50 internisten begroot op f 100.000,- en bij 40 internisten op f 170.000,-, allemaal gebaseerd op een gemiddeld internaatsgeld à f 8.000,-: brief 23.6.1969 P.W. van der Heide aan OC, Dossier Oudercommissie, A-Lyceum CCZ.
 - 20) Uiteindelijke afspraak: Notulen CV 20.8.1969, A-Lyceum CCZ.
 - 21) Oudercommissie niet zo zeer adviserend, maar uitvoerend: INF 37; Vergadering oudercommissie dd.9.9.1969: Notulen terzake, A-GKW, Diversen; problemen bij aanvang cursus 1969/1970: Ibid.

Hangen en wurgen

- Opsomming mankementen aanstellingsbrief en eerste bedenkelijke ervaringen Van Dulm: Rapport door J.H. Crans dd.2.9.1969, A-GKW, Diversen.
- 22) Grieven van Van Dulm door voorzitter A.J. de Jong enigszins bezworen door middel van confrontatie van Steenstra met Van Dulms eisen: Notulen vergadering oudercommissie dd.9.9.1969, A-GKW, Diversen.
- 23) Slechts 44 internisten à f 8.500,-; exploitatietekort vermoedelijk f 50.000,-: Notulen CV 1.10.1969, A-Lyceum CCZ; ultimatum 1.12.1969 aan oudercommissie: Ibid.
- 24) Men hoort nog niet veel van de VOIZ: Notulen vergadering oudercommissie dd.9.10.1969, Dossier Oudercommissie, A-Lyceum CCZ; Van der Heide zwaait met mandaat: Notulen CV 19.11.1969, A-Lyceum CCZ; eis deugdelijke garantie dekking exploitatietekort 1969/1970 in vergadering oudercommissie 20.11.1969: uiteenzetting daaromtrent in brief P.W. van der Heide aan curatoren 24.11.1969, A-GKW, Diversen.
- 25) Opzet obligatielening: brief P.W. van der Heide aan curatoren 24.11.1969, A-GKW, Diversen; gebleken defaultisme Steenstra: Ibid.
- 26) Definitieve besluit obligatielening: Notulen vergadering oudercommissie dd.15.12.1969, Dossier Oudercommissie, A-Lyceum CCZ; (toen werd nog gesproken over een driejarige obligatielening in stukken van f 1.000,- à 8%, lopende van 1 juli 1970 tot 1 juli 1973, waarbij uiterlijk 1 april 1970 zou moeten blijken dat voor f 60.000,- zou zijn ingetekend); besluit viering 60-jarig bestaan: Ibid. (mevrouw Van Dulm zou de administratie ervan doen); uitnodiging aan oud-internisten voor oprichtingsvergadering VOIZ 17.1.1970: convocatie door F.H. Schweers en jhr. G. Krayenhoff 6.1.1970, Dossier Oudercommissie, A-Lyceum CCZ (er werden 171 oud-internisten benaderd); botsing curatorium en Steenstra: brief ds. C.Th. Steenstra aan curator ir. J. Pouwer 10.1.1970, Dossier Moeilijkheden Internaten en Notulen CV 14.1.1970, beiden A-Lyceum CCZ.

Hangen en wurgen

- 27) Nota ds. C.Th. Steenstra 1.2.1970, Dossier Jongensinternaat Diversen, A-Lyceum CCZ (de enige die er in het stuk goed afkwam, was gouverneur G.K. Wiersma).
- 28) Stichting Hulp Jongensinternaat opgericht met het oog op obligatielening: Notulen CV 18.2.1970, A-Lyceum CCZ.
- 29) Matige inschrijvingen; spanningen Schweers/Van der Heide (men hield Schweers uit de oudercommissie met het argument dat hij geen ouder was, maar een oud-internist); teleurstellend aantal internisten; internaatsgeld naar f 9.000,-: Notulen vergadering oudercommissie dd.23.3.1970, Dossier Oudercommissie, A-Lyceum CCZ, zie ook Notulen CV 2.4.1970, A-Lyceum CCZ en brief A.H.B. Bienemann aan administrateur Polet dd. 6.5.1970, Dossier Stichting Hulp Jongensinternaat, A-Lyceum CCZ. Omstreeks deze tijd ontplooide mr. H.P.H. Nitschmann allerlei contactactiviteiten met het bedrijfsleven, met 'een groep die over de oprichting van een nieuw internaat dacht' (niet de VABOO, vR), en met mr. Pieter van Vollenhoven: Notulen vergaderingen Oudercommissie dd.28.4.1970 en 9.6.1970, Dossier Oudercommissie, A-Lyceum CCZ. Het ging er allemaal om, de markt voor het internaat te vergroten, maar veel hebben die activiteiten niet opgeleverd, is onze indruk.
- 30) Definitieve gegevens leningovereenkomst (Stichting Hulp Jongensinternaat aan Vereniging) en obligatielening ter dekking daarvan: ongedateerd stuk, Dossier Overdracht exploitatie 31.12.1971, A-Lyceum CCZ; curatoren zagen de cursus 1970/1971 nu blijkbaar als financieel haalbaar: Notulen CV 2.4.1970, A-Lyceum CCZ.
- 31) 60-jarig jubileum ondanks Steenstra's ziekte toch doorgezet: INF 37.
- 32) Crisis rondom penningmeester: Notulen CV 8.4.1970, A-Lyceum CCZ.
- 33) Het ging erom spannen; curatoren verwachtten eind juli 1970 te moeten beslissen: Notulen CV 4.6.1970, A-Lyceum CCZ.
- 34) Nota A.H.B. Bienemann (een 'praatpapier') scheen weer hoop te geven: ongedateerd stuk (vermoedelijk 1 augustus 1970), A-GKW, Diversen.

Hangen en wurgen

- 35) De nota van Bienemann niet het centrale aandachtspunt. Dat waren bespiegelingen over de ideale directeur (wat Van Dulm niet was); de noodzaak van een tweede man; de begroting door Van Dulm; en (in het bijzijn van Van Dulm) de afwezigheid van een alternatief voor doorgaan en de noodzaak om over het loslaten van de 'koppeling' school/internaat na te denken.
- 36) Het doorschuiven van de beslissing doorgaan of sluiten (alsdan per juli 1971): Notulen CV 6.8.1970, A-Lyceum CCZ.
- 37) Bienemann herinnerde Schweers aan noodzaak financiële steun (allereerst wat betreft rentebetaling): Brief 21.9.1970 Bienemann aan Schweers, Dossier Oudercommissie, A-Lyceum CCZ; in een verslag van een bespreking over de begroting 1970/1971 vermeldde Bienemann hoopvol dat de cijfers van administrateur Polet wezen in de richting van een voordelig saldo van pl.m. f 20.000,-: Verslag Bienemann dd.21.9.1970, Dossier Oudercommissie, A-Lyceum CCZ; later bleek dit toch slechts f 9.278,- te bedragen: Notulen gezamenlijke vergadering curatorium/oudercommissie 5.10.1970, Dossier Oudercommissie, A-Lyceum CCZ; Van Dulm goochelde: Prognose Internisten Cursusjaar 1970/1971 dd.6.8.1970, A-GKW, Diversen; curatoren praten over eventueel loslaten koppeling school/internaat: Notulen CV 29.9.1970, A-Lyceum CCZ.
- 38) Fraaie gebaren van twee kanten: Notulen CV 5.10.1970, A-Lyceum CCZ.
- 39) Aldus en H. Kraayeveld (een nieuwe curator, op deze vergadering geïnstalleerd) hadden intussen overlegd met De Jong en Bienemann: Van Dulm kan het niet aan; er moet een tweede man komen: Notulen CV 14.1.1971, A-Lyceum CCZ.
- 40) Lening Stichting Hulp Jongensinternaat aan Vereniging soepel doorgevoerd (de betrokkenheid van het D.J. van Aalstfonds, in de vorm van een gedeeltelijke garantieformule, was nu een voldongen feit): Notulen vergadering oudercommissie dd.24.2.1971 (in het bijzijn van drie leden van het curatorium en Van Dulm), Dossier

Hangen en wurgen

- Oudercommissie, A-Lyceum CCZ; in deze vergadering gaven De Jong en Bienemann te kennen, dat ze zich langzamerhand uit de oudercommissie wilden terugtrekken: Ibid.; het stijgt Van Dulm boven het hoofd; G.K. Wiersma ontslagen (dat dit op staande voet gebeurde, werd in de notulen enigszins verdoezeld): Notulen CV 4.3.1971, A-Lyceum CCZ.
- 41) Sfeer slaat om naar het negatieve; opsomming motieven om internaat maar te sluiten: Notulen (geheime) CV 23.3.1971, A-Lyceum CCZ; bijdrage rector J. Dekker: Ibid.
- 42) De sfeer was uitgesproken kribbig; er werd aangedrongen op een vergadering met de ouders; curatoren verlieten de vergadering; besluit curatoren, achteraf: van deze gecombineerde vergadering curatorium/oudercommissie op 30.3.1971 staan geen rechtstreekse notulen ter beschikking. Het besprokene is wél (indirect) vervat in twee stukken: (a) een (ongedateerd) memorandum van de oudercommissie, Dossier Oudercommissie, A-Lyceum CCZ, en (b) Notulen (geheime) CV 7.4.1971, A-Lyceum CCZ; tevens vermelden de onder (b) bedoelde notulen dat het sterke vermoeden was gerezen, dat geruchten over sluiting, die op het internaat circuleerden, het gevolg waren van indiscreties daaromtrent door mevrouw Van Dulm. Gouverneurs werden ontslagen: dit sloeg niet alleen op G.K. Wiersma, maar ook op A. van der Gronde: Notulen (geheime) CV 23.3.1971, A-Lyceum CCZ.
- 43) Nota-Van der Heide: Nota met betrekking tot het Jongensinternaat, P.W. van der Heide dd. 4.4.1971: Dossier Voortbestaan Jongensinternaat, alsmede Dossier Overdracht exploitatie 31.12.1971, beiden: A-Lyceum CCZ.
- 44) Bespreking Nota-Van der Heide: twee hoofdpunten; curatoren prefereren verkoop boven verhuur maar onderschrijven de nota als geheel wél: Notulen (geheime) CV 7.4.1971, A-Lyceum CCZ.
- 45) Nota-Van der Heide buiten Van Dulm om naar oudercommissie gestuurd; er stond: 'Wij deden deze brief niet aan de heer Van Dulm

Hangen en wurgen

- toekomen': brief ir. J. Pouwer aan leden oudercommissie dd.8.4.1971, Dossier Oudercommissie, A-Lyceum CCZ.
- 46) Van de tweede Figi-vergadering dd.13.4.1971 staan geen notulen ter beschikking, maar wél een (ongedateerd) Memorandum (een soortement agenda): Dossier Oudercommissie, A-Lyceum CCZ; tekort 1969/1970 eventueel te redden met hulp van twee leden oudercommissie: dat waren de heren De Jong en Bienemann.
- 47) Resultaat van voortgezet overleg curatorium/oudercommissie (onder andere besluit tot het stellen van een ultimatum): Notulen (geheime) CV 15.4.1971, A-Lyceum CCZ.
- 48) Ultimatum: brief curatorium aan oudercommissie dd.16.4.1971, Dossier Oudercommissie, A-Lyceum CCZ, alsmede A-GKW, Diversen.
- 49) Van Dulm noemt twee oud-collega's: Notulen CV 20.4.1971, A-Lyceum CCZ; curatoren verbolgen over aanbod A.J. de Jong aan G.K. Wiersma.
- 50) Oudercommissie raadpleegt enkele ouders en gaat in op ultimatum: brieven dd. 7.5.1971 oudercommissie aan ouders en curatorium, A-GKW, Diversen. (Aan de ouders werd nadrukkelijk raad gevraagd over een patronagelichaam).
- 51) Curatoren gaan tobben over patronagelichaam: Notulen CV 13.5.1971, A-Lyceum CCZ.
- 52) ook de VOIZ wil wel bij nieuwe opzet betrokken zijn: verslag Algemene Ledenvergadering VOIZ dd. 15.5.1971, Archief J. Groen, Bloemendaal.
- 53) Curatorium licht ouders in over intentie nieuwe opzet per 1.1.1972: brief 21.5.1971, Dossier Voortbestaan Jongensinternaat 1971, A-Lyceum CCZ.
- 54) Oudercommissie mobiliseert de VOIZ om een patronagelichaam te vinden: brief dd. 4.6.1971, A-GKW, Diversen; patronage: er werd nu gesproken van 'beschermheerschap'.
- 55) J.J. Stam benoemd op voordracht Van Dulm: Notulen CV 23.6.1971, A-Lyceum CCZ; Van Dulm gokt op 75 internisten; Ibid.; De Waal

Hangen en wurgen

- Malefijt wil weg: Ibid; A.E.M. Aldus (tijdelijk) president-curator: Notulen CV 29.7.1971, A-Lyceum CCZ; curatorium richt haar aandacht weer eens op andere zaken: Ibid.
- 56) Van der Heide wordt ongeduldig m.b.t. deadline 1.1.1972: Notulen CV 29.7.1971, A-Lyceum CCZ.
- 57) Betrokkenheid VABOO indirect gevolg van privégesprekken Van Dulm met R.M. Elbers: INF 84; Van Dulm zélf stond los van de VABOO en had betrokkenheid van de VABOO ook niet op het oog: Ibid.
- 58) VABOO een vrij jonge instelling: zij was op 3.12.1970 als vereniging met volledige rechtsbevoegdheid opgericht: Uittreksel Handelsregister Kamer van Koophandel Haaglanden dd.18.11.2004, Dossier No.40407227; vgl.INF 78, die abusievelijk, doch pertinent, een recentere datum opgeeft (zomer 1971); overwegingen Elbers: INF 78.
- 59) Het enige stuk dat naar contact van de VABOO met Zeist refereert (niet gespecificeerd welke partij in Zeist): brief dd.5.1.1972 van R.M. Elbers (als voorzitter van het stichtingsbestuur, aan de oud-leden van de oudercommissie, op postpapier van de stichting, met vermelding van het adres Laan van Meerdervoort 17, Den Haag), A-GKW, Diversen.
- 60) De VABOO leek de neiging te hebben, de oudercommissie op afstand te houden: dit is een veronderstelling, gebaseerd op de redactie en de toonzetting van Elbers' brief van 5.1.1972.
- 61) Bestuursleden VABOO: artikel *HP* 22.9.1971; dat artikel was ten tijde van de eerste contacten curatorium/VABOO nog niet gepubliceerd, maar Elbers zal die namen hoogstwaarschijnlijk wel genoemd hebben; vlag- of opperofficier: verzamelnaam voor officieren boven een bepaalde rang; bij de Marine: commandeur en hoger; R.M. Elbers (1918-1989) was oud-stafchef van de commandant zeemacht.
- 62) Eerste, oppervlakkige typering VABOO: artikel *HP* 22.9.1971 (interwiew met mevrouw A.M. Holswilder-Windt en L.H. Berg door M. Schouten).

Hangen en wurgen

- 63) Meer publiciteit over de VABOO, najaar 1971: artikelen in *Trouw* 11.11.1971 en *NRC/Handelsblad* 1.12.1971; onder valse voorwendselen handig ontfutseld adressenbestand van de NCSV: *Ibid.*, INF 78.
dr. H. Schamhardt (een oud-lid van de NCSV en oud-leraar van het Zeister Lyceum; Schamhardt was een zoon van oud-rector dr. H.C. Schamhardt): *NRC/Handelsblad* 1.12.1971.
- 64) Inschrijvingsformulier (in deze vorm vanaf de zomer van 1971 in gebruik): Dossier Jongensinternaat Diversen, A-Lyceum CCZ; curatoren vergaderen onder andere over verhoging internaatsgeld: Notulen CV 1.10.1971, A-Lyceum CCZ; redactie overeenkomst van verhuur definitief vastgesteld: Notulen CV 17.11.1971, A-Lyceum CCZ.
- 65) Eerste vergadering stichtingsbestuur: Notulen vergadering dd.25.11.1971, A-GKW, Diversen (van de afwezigheid van de leden Van Nouhuys en IJzerman werd in de notulen geen gewag gemaakt; ook werd aan de hoedanigheid van de heer L.H. Berg geen uitleg gegeven).
- 66) Administratie naar Den Haag. Vooralsnog werd enigszins verdoezeld dat het hier om het VABOO-kantoor ging. Dat werd pas duidelijk door Elbers' brief van 5 januari 1972; verdere gegevens, onder andere over het projectbureau (op het internaat) en de voorgenomen activiteiten daarvan: Notulen eerste en tweede vergadering stichtingsbestuur dd.25.11.1971 en 4.2.1972, A-GKW, Diversen; de heer Berg was dus degene die kort tevoren door M. Schouten was geïnterviewd (zie noot 62); stichtingsakte gepasseerd op 2.12.1971: INF 37; notaris Van Rhijn zou in de zomer van 1972 tot het curatorium toetreden.
- 67) Brief curatorium aan ouders dd.15.12.1971: Dossier Circulaires 69/71, A-Lyceum CCZ; aanvullend briefje: Brief curatorium aan ouders dd.20.12.1971, A-GKW, Diversen; de verhoging zou f 400,- bedragen, maar voor het lopende jaar slechts f 200,-
- 68) Persbericht dd.24.12.1971, A-GKW, Diversen (Aansluitend had president-curator Aldus zich laten interviewen; ook dat interview was

Hangen en wurgen

- bij de bestuursleden van de stichting in slechte aarde gevallen; de tekst van dat interview bleek niet meer te traceren.)
- 69) Nadere analyse brief Elbers: brief dd.5.1.1972 van R.M. Elbers aan de oud-leden van de oudercommissie, A-GKW, Diversen; gerefereerd wordt naar een brief van de oudercommissie aan het curatorium dd.7.5.1971, A-GKW, Diversen.
Overigens: wat er nu gebeurd was: verhuur van het internaat aan een van de Vereniging onafhankelijke instantie, kwam in de verte overeen met een suggestie, ooit (in het voorjaar van 1969) door A.H.B. Bienemann gedaan: Brief P.W. van der Heide aan oudercommissie dd.23.6.1969, Dossier Oudercommissie, A-Lyceum CCZ.
- 70) Omschrijving patronaat: INF 78; de onderhavige brief: brief dd.5.1.1972 van R.M. Elbers aan de oud-leden van de oudercommissie, A-GKW, Diversen.
- 71) Projectbureau (niet genoemd in brief Elbers): Notulen vergadering stichtingsbestuur dd.4.2.1972, Dossier Bestuurszaken 1971/1972, A-GKW, Diversen; Een aanmeldingsformulier voor een VABOO-vakantie op het internaat vermeldt: Volpension f 164,- per week; periode 1-28 juli 1972, melden bij secretariaat VABOO, juffrouw M.A.P. Leushuis. (Deze opzet is overigens niet doorgegaan; wél kwamen er twee 'waterkampen' in Friesland, ter vervanging/voortzetting van de oude NCSV-kampen: INF 78).
- 72) Van Nouhuys trekt zich terug: Brief Van Nouhuys aan stichtingsbestuur dd. 28.12.1971, A-GKW, Diversen; Notulen vergadering stichtingsbestuur dd.19.2.1972, A-GKW, Dossier Bestuurszaken 1971/1972; Schweers belangrijke bestuurder in de sportwereld: hij was voorzitter van de Nederlandse IJshockey Bond: *NRC/Handelsblad* 20.9.1985.
- 73) Bijzonderheden vergadering stichtingsbestuur in Den Haag: Notulen terzake dd. 9.3.1972, A-GKW, Dossier Bestuurszaken 1971/1972.

(Noten Aanhangsel II)

Hangen en wurgen

- 74) Formulering leningsvoorwaarden: Notulen CV 4.3.1971, A-Lyceum CCZ.
- 75) Rondschrijven Krayenhoff en Schweers dd.6.5.1969, Dossier Oudercommissie, A-Lyceum CCZ.